

Upravništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Iskrarski oddelki: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokončkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje iz Kr. Italije in inozemstva tina

Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

UNITARIO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina vsakega meseca Lir 18.—,
za inozemstvo vključno s »Ponedeljnikom Ju-
tronskim Lir 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 5, telefon
31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad extra:
Unione Pubblicità Italiana S. A. M. NO

Si è nuovamente accesa la battaglia sul fronte tunisino

13 velivoli nemici abbattuti dalla caccia o dalle batterie della difesa

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 7 aprile 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1047:

La battaglia si è nuovamente accesa su ampio fronte nel settore meridionale tunisino ove il nemico, preceduto da violenta preparazione di artiglieria ha attaccato con largo impiego di mezzi corazzati.

Dalla caccia italo-germanica sono stati abbattuti in combattimento sei aerei e un altro veniva distrutto dalle batterie della difesa.

V Tunisu se je začela nova bitka

13 sovražnih letal sestreljenih od lovcev ali obrambnih baterij

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 7. aprila naslednje 1047. vojno poročilo:

Bitka je na novo vzplamtela na širokem bojišču v južnem tunisinskem odseku, kjer je sovražnik po siloviti topniški pripravi napadel ob široki uporabi oklopnih voz. Italijanski in nemški lovci so v bojih sestrelili šest letal, sedmo letalo pa so uničili obrambne baterije.

Včeraj popoldne so skupine sovražnih letal metale bombe na kraje Trapani, Ra-

Nel pomeriggio di ieri formazioni di velivoli avversari sganciavano bombe sugli abitati di Trapani, Ragusa e Messina; sono segnalati danni gravi a fabbricati civili, 40 morti e oltre 100 feriti tra la popolazione di Trapani, sei morti e 9 feriti a Messina.

In queste incursioni il nemico perdeva sette apparecchi: Colpiti da nostri cacciatori due cadevano nel pressi di Capo Spartivento. Centri dalle artiglierie contraeree tre precipitavano in mare presso Trapani, uno al largo di Taormina e uno in vicinanza di Scicli (Ragusa).

gusa in Mesina. Zabeležena je huda škoda na zasebnih poslopih, 40 smrtnih žrtev in nad 100 ranjenih med prebivalstvom v Trapaniju in 6 mrtvih in 9 ranjenih v Mesini.

Pri teh napadih je sovražnik izgubil 7 letal, dve, ki so jih zadeli naši lovci, sta padli v morje v bližini rta d'Armi in rta Spartivento, tri nadaljnja letala, ki jih je zadelo protiletalsko topništvo, so padla v morje pri Trapaniju in bližini Taormine in Scicli (Ragusa).

gusa in Mesina. Zabeležena je huda škoda na zasebnih poslopih, 40 smrtnih žrtev in nad 100 ranjenih med prebivalstvom v Trapaniju in 6 mrtvih in 9 ranjenih v Mesini.

Pri teh napadih je sovražnik izgubil 7 letal, dve, ki so jih zadeli naši lovci, sta padli v morje v bližini rta d'Armi in rta Spartivento, tri nadaljnja letala, ki jih je zadelo protiletalsko topništvo, so padla v morje pri Trapaniju in bližini Taormine in Scicli (Ragusa).

Pregled bojev na tunisinskem področju

Eisenhowru se ni posrečilo razcepiti osovinskih sil

Rim, 6. apr. s. Ako presojamo poslednje dogodke v Tunisu, se nam takoj pokaže medsebojna odvisnost in logična povezanost posameznih premikov oboroženih sil Osi, ki se bore na severnem, zapadnem in južnem bojišču. Te armade, ki so bile prvotno po prostoru med seboj ločene, niso nastopale osamljene, temveč kot sestavni del enega samega vojnega stroja, ki je bil tesno povezan čeprav po spremenljivem manevriranju zelo prožen. Ko je v drugi tretjini meseca marca vedno bolj naraščajoče zbiranje sil 8. britanske armade proti Marethovi črti jasno odkrilo sovražna namero za udar na jugu, je severna armada prešla v napad v severnem odseku z namenom, da bi razbila sovražno razvrstitev in tako preprečila istosmerni napad v dveh odsekih. Akcija se je zaključila z uspehom za orožje Osi, izboljšala se je naša zasedba glede osvojenega ozemlja, zasedli smo križišče Gebel-Abiot in preprečili sovražniku uporabo tjaka vodce ceste, obenem pa zajeli nekaj tisoč ujetnikov in zaplenili orožje in strelivo, predvsem pa prekinili načrte angleško-ameriškega poveljnika.

Zadržanje zaveznikov čet v tej prvi ofenzivi je bilo silajno. Na samem prizorišču borbe in v navzočnosti slavnih borec, ki so se udeležili bojev, je bil poveljnik nekega našega polka bersaljerov odklovan z železnim križcem. Tudi sovražnik sam je izredno priznal, da zalet in gorečnost naših bersaljerov, ko je objavil iz Londona po agenciji »British official Press« z dne 14. marca med drugim: »Italijanski bersaljeri se prav tako z izredno hrabrostjo bore na severu Tunisa«.

Medtem pa so divizije ob Marethovi črti, kakor smo že pojasnili v nekem zasebnem poročilu, najprej zaporedoma strle sovražne napade, prizadele sovražniku hude izgube in prekinile obkolitveni britanski načrt, umikajoč se na nove, že vnaprej določene postojanke. Tedaj so divizije severne armade odlično vzdržale udar močnih sovražnih sil. Tudi to pot so se vojniki, tankisti in topničarji borili z izredno odločnostjo. V odseku pri Sedženu, na cesti, ki vodi v Bizerto, sta se naš polk bersaljerjev in polk nemških grenadijev spopadla z močnejšim sovražnikom in navzile trpkim izgubam vzdržala njegov naskok s srditim odporom. Naši bersaljeri, ki so bili po ostri borbi obkoljeni, so se polnih 24 ur borili na osparanih postojankah tako junsko, da so oporavili obkolitveni britanski načrt. Na posledlo so se prebili in dosegli nove postojanke. Sovražnik je tedaj poskušal razcepiti v dva dela zavezniške armade, kar bi imelo nevarne posledice, toda tudi tega namena ni dosegel sprito trdnosti in prožne obrambe Italijanov in Nemcev. Ameriški državni podatniki v vojnem ministrstvu Stimson je moral na tiskovni konferenci priznati, da se generalu Eisenhoweru ni posrečilo razbiti sil Osi in da bodo zaradi tega združene italijansko-nemške armade, čeprav so močno preizkušene, »tvorile skupino, ki bo lahko organizirala močan odpor in razvila uspešno akcijo«. Zdržitelj oboroženih sil Osi, je pripomnil Stimson bo omočilo sestavo močne vojske na zelo majhnem področju, ki razpolaga z odličnimi obrambnimi postojankami, tako da bodo te čete lahko nudile srdit odpor.

Na teh »obrambnih postojankah« vzdržujejo sedaj vojniki Osi, čeprav so po številu in predvsem po sredstvih šibkejši nego sovražnik, novo fazo velike afriške bitke z neizgovorno vero in neizmirljivo voljo do borbe zavedajoč se, da se je treba boriti do skrajnosti za obrambo tega, kar predstavlja trdnjavo Italije in Evrope.

Junastva italijanskih letalcev

Rim, 6. apr. s. Kakor je že bilo javljeno v poročilu št. 1037, so dne 27. marca skupine torpednih letal napadle velik sovražni konvoj v bližini alžirske obale. Napad je bil zelo tvegan in težaven, predvsem zaradi nizkih oblakov in pogostih nalivov, vendar je bilo treba po vsej sili preprečiti, da bi sovražne armade, ki se bore v Tunisu, prejele dragoceno oskrbo. Zato so se italijanska torpedna letala spustila v napad ne glede na vihar, ki je divjal nad Sredozemljem. Zaradi slabe vidljivosti so morale skupine ločiti. Sovražni odpor

je bil tako silovit, da se prvemu oddelku torpednih letal, ki ga je napadla močna skupina sovražnih lovcev, ni posrečilo izpolniti naloge. Drugi oddelki je bil pod poveljstvom kapitana Pila Urbana Mancinija, čigar podvigi so bili ponovno zabeleženi v vojnih poročilih zadnjih mesecev. Okrog poldneva je po radiu poslal kratko sporočilo: »Izpolnil sem nalogo, vračam se«. To je bila poslednja vest, ki je prišla v naša oporišča, toda morda izmed letal, ki so tvorili ta oddelki, se ni vrnilo. Tretji oddelki, ki je takoj nato napadel sovražni konvoj, pa je opazil velik parnik v plamenih in v bližini prevrnjeno torpedno letalo, poleg katerega je bil rešilni čoln, ki je prevzemal rešence na krov. Kapitan Mancini je torej sredi bitke izgubil s svojimi tovariši in dvema svojima najzvetejšima sodelavcema, toda ni ga bilo več potem, ko je še enkrat, kakor je to sam sporočil, izstrelil svoj torped. Podvigi torpednega letalca Mancinija so se začeli 12. avgusta 1. 1942, ko se mu je z d-bro merjenim udarcem posrečilo potopiti 15.000 tonski parnik. V komaj 8 mesecih je sam (pri tem niso vštete potopitve, ki jih je izvršil v sodelovanju z drugimi letali) potopil 61.000 ton sovražnega brodograja, torpediral je eno oklopnico, eno nosilko letal in dve manjši vojni edinici ter izvršil v celoti 22 akcij, med njimi 11 s popolnim uspehom. V njem in v njegovih tovariših, ki so do poslednjega diha sledili njegovemu zgledu in njegovi usodi, poveljstvu junastvo vseh italijanskih torpednih letalcev, ki so vedno pripravljeni zadeti sovražnika, kjerkoli se pojavi, tudi za ceno najvišje žrtve.

Duce legijonarjem, padlim v španski vojni

Madrid, 6. apr. s. Vsi španski listi objavljajo v celoti uvod, ki ga je napisal Duce h knjigi p. Pietra da Varzija o padlih italijanskih legijonarjih v Španiji. Listi uporabljajo to priliko, da znova opozarjajo na globoko in nespremenljivo bratstvo in idejno skupnost obeh narodov.

Človekoljubno postopanje z vojnimi ujetniki

Madrid, 6. aprila. s. Španski dnevniki, ki navajajo tudi podrobne ugotovitve nevtralnih listov, opozarjajo na človeško postopanje Italije z vojnimi ujetniki. Listi pri tem poudarjajo načela, ki vodijo v tem pogledu fašistično doktrino kot dednjo rimske civilizacije.

Smrt bivšega predsednika francoske republike

Versailles, 6. apr. s. V starosti 84 let je tu umrl bivši predsednik francoske republike Aleksander Millerand. Pokojni državnik je bil rojen 1. 1859 v Parizu in je bil prvič izvoljen za poslanca 1. 1885. Sledil je Clemenceauju kot predsednik vlade in je bil nekaj mesecev nato izvoljen za predsednika republike 1. 1924 je zaradi odkritega nasprotovanja levici pod vodstvom Herriota po volilni zmagi levičarskega kartela odstopil. Tedaj se je umaknil v zasebno življenje in se je posvetil izključno advokatu.

Nove japonske zmage

Tokio, 6. apr. s. Japonske ednice so dne 31. marca odbile razne poskuse sovražnika, da bi se zopet polastil strateškega oporišča Okvikov med reko Jangce in jezerom Tungting v pokrajini Hocej, pri čemer so prizadele napadati četam hude izgube ljudi in orožja. V bojih proti 23. čungkingški diviziji so japonske čete po srditih bojih poglavo v beg sovrzne sile, ki so pustile na bojišču veliko število padlih in znatne količine vojnega blaga v najboljšem stanju. Hud udarec so japonske čete prizadele tudi čungkingškim silam na omejenem področju pri strateškem oporišču Okvikov. Od dne 17. do 31. marca tega leta so kitajske čete izgubile v teh bojih 2580 padlih, več sto ujetnikov in velike količine raznega vojnega blaga, med njim tudi več možnarjev.

Seja vlade pod predsedstvom Duceja

Sprejeta je bila vrsta pomembnih sklepov — Oficirji vojni invalidi lahko ostanejo v aktivni službi — Okrepljena disciplina potrošnje

Rim, 6. aprila s. Danes dopoldne ob 10. uri se je pod Ducejevim predsedstvom sestel ministrski svet. Tajniške posle je opravil državni tajnik v predsedstvu vlade. Ministrski svet je odobril poleg ukrepov redne uprave še naslednje ukrepe:

Predsedništvo vlade

Na Ducejev predlog je bil odoben osnutek zakona, ki glede na učinke zapuščenega davka na dediščino adoptantov istovetno adoptirance in posinovljence z zakonskimi otroci, v kolikor so srote padli za vojno stvar v sedanji vojni, in sicer tako, da se adoptiranci in posinovljenci upoštevajo pri številu zakonskih sinov za določitev višine davkov. Tako se ustanovi adoptiranja in posinovljenja bolj prilagajata bistvu družine glede navedenih organov na področju, kakršno je dedno področje, kjer doslej zakonske omejitve navedenih dveh ustanov niso prihajale do izraza. Ukrep bo torej pospeševal adoptacijo in posinovljenje srot iz sedanje vojne in bo tako pomenil novo poklonitev in priznanje spominu tistih, ki so na bojišču ali zaradi letalskih, pomorskih ali kakršnih drugih sovražnih napadov dali svoje življenje za rešitev Domovine.

Pravosodje

Na predlog pravosodnega ministra je bil odoben osnutek ukrepa, s katerim se povezujeja v enotno zakonodajno besedilo zakon z dne 1. julija 1941-XIX št. 645 in zakon z dne 3. decembra 1942-XXI št.

1359 o kazenski zaščiti discipline vojne potrošnje. Novi ukrep je na eni strani strožji v pogledu zatiranja najhujših oblik odvzemanja blaga iz normalne potrošnje, na drugi strani pa dopušča omiljenje kazni za manjše disciplinske prestopke. Zločin odvzema blaga iz normalne potrošnje upošteva dve temeljni možnosti: prvo predstavlja verižnost in pokupovanje blaga svobodne prodaje, drugo pa protizakonito dobavljanje racionalnega ali kakor koli v razdeljevanju omejenega blaga. Ta drugi primer se navadno hudo kaznuje, razen v primeru, ko se dejanje izvrši v zvezi z majhno količino blaga in z izključnim namenom, da si kdo preskrbi blago za lastno potrošnjo ali potrošnjo svoje družine. Ostanejo pa v veljavi v okviru zgoraj navedene povezanosti oblike odvzema blaga, ki so kvalificirane po velikem obsegu in po odvratnosti spekulativnega namena ali pa po lastnosti krivca, kakor to predvidevajo veljavne določbe, kot zločini, ki spadajo v pristojnost posebnega državnega sodišča. Naposled se je uredila tudi izključna oblast prefekta glede na predložitev prijav sodni oblasti, s čimer se je priznal tudi politični interes za zatiranje kršitev discipline prehrane in potreba enotne vodilne oblasti v zadevi prehrane pokrajine.

Nadalje je bil sprejet osnutek zakona, ki vsebuje določbe o »odnem osebu«. Izjemne okoliščine, ki so v zvezi s sedanjim vojnim stanjem zahtevajo izvedbo nekaterih določb za sodno osebo in zakone, ki naj urejajo kariero uradništva sodnih tajništva.

Uspehi nemških podmornic

14 ladij s 102.000 tonami potopljenih, 5 nadaljnjih torpediranih — Visoko odlikovanje admirala Dönitz

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. aprila. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje izredno poročilo:

Naše podmornice so potopile v hudih borbah proti sovražnemu dovozu na Atlantski in Sredozemski morju zopet 14 polno natovornih ladij s skupno 102.000 hr. reg. tonami in en rušilec. Pet nadaljnjih ladij je bilo torpediranih, vendar njihove potopitve zaradi takojšnje hude obrambe ni bilo mogoče opazovati.

V Biskajskem zalivu je ena izmed naših podmornic sestrelila težak sovražni bombnik, ki jo je skušal napasti.

Hitler je sprejel danes v glavnem stanu vrhovnega poveljnika vojne mornarice velikega admirala Dönitza in mu izročil v priznanje njegovih izrednih zaslug za vodstvo podmorniške vojske kot 223. vojaku nemške oborožitvene sile hrastov list k viteškemu križcu reda železnega križa.

Na vzhodni fronti manjši spopadi

Uspešne operacije ob srednjem Doncu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. aprila. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

S vzhodne fronte poročajo samo iz nekih odsekov o živahnem krajevnem bojnem delovanju. Posamezni z močnim topniškim ognjem podprti sovjetski napadi so se izjalovili. Lastna napadalna akcija ob srednjem Doncu je dosegla zastavljene cilje proti žilavemu odporu sovražnika.

Pri uspešni akciji v severnem odseku fronte je napadalni oddelki divizije španski pristovoljcev razdeljal 14 bunkerjev in privedel ujetnike.

Na južni tunisiki fronti je sovražnik po močnej topniški pripravi zopet prešel v napad. Boji so v polnem teku.

En angleški bombnik je bil sestreljen pri poskusu, da bi obstrleval nek kraj v severozapadnih Nemčiji.

Izgube prebivalstva v Antverpu med terorističnim napadom angleško-ameriških letalskih oddelkov 5. aprila so se povisale nad 2000 mrtvih.

Sovjetski poraz pri Orlu

Berlin, 6. apr. s. O ofenzivni akciji, ki so jo zaključile nemške čete vzhodno od Orla, se v vojaških krogih doznava naslednje podrobnosti:

V noči 3. aprila so nemške čete v tem odseku bojišča neprerokavano in brez prejšnje topniške priprave napadle kraj, kjer so bile sovražne sile zelo močne. Po srditih bojih na nož, ki so se vodili po cestah in v hišah majhnega mesta, so bile sovjetske čete deloma uničene, deloma pa prisiljene umakniti se preko nekega hudournika, ki je zelo narasel zaradi odjuga. Proti zori so nemške čete že zasedle kraj. Vredno je opozoriti pri tem na znatno razliko v izgubah obeh vojujočih se strank, kar nam dokazuje takšno in oborožitveno premoč nemških čet. Sovjetske čete so namreč izgubile 240 mož in pustile v nemških rokah 51 ujetnikov, med njimi 7 oficirjev, nadalje 12 strojnico, 6 lahkih možnarjev in mnogo pušk. Nemci pa so izgubili samo 4 vojake, dočim je bilo 25 ranjenih.

Berlin, 6. apr. s. Oddelki neke nemške divizije so v mesecu marcu južnovzhodno od Orla sestrelili 7 sovražnih letal, ki so bila v sestavi sovjetske letalske skupne in ki so se spustila na 50 metrov, da bi napadla nemške postojanke. Ako upoštevamo še ta uspeh, o katerem se je sedaj zvedelo, se je število samo od vojske v mesecu marcu uničenih boljševiških letal dvignilo na 36, od začelja vojne dalje pa na 1177.

Čiščenje ob Doncu

Berlin, 6. aprila. s. V dopolnitve včerajšnje poročila nemških oboroženih sil se doznava, da so nemške čete včeraj nadaljevale svoje očistevalno delo ob srednjem Doncu in vrgle sovražnika z neke višine, kjer se je srdito upiral. Vsi sovražni protinapadi so ostali brez uspeha. Bolj proti severu pri Balaklaji se je nemška pehota z naskokom polastila trdnjavno branje

nega kraja in dosegla breg Donca v dolžini 7 km. Zaman je sovražnik z zapornim ognjem z nasprotnega brega reke skušal ustaviti zmagovit pohod nemških čet. Pomemben delež pri teh uspešnih bojih ima nemško letalstvo, ki je v najnižjem potetu bombardiralo sovražne postojanke in zbirališča sovražnih čet. Južno od Ilmenškega jezera so sovjetske čete znova poskušale nagle udare vdreti v nemške boje črte, vendar so se vsi ti poskusi zrušili. Tudi poskusi napadnih sovražnih oddelkov so ostali brez uspeha in so boljševiski pustili na bojišču mnogo mrtvih.

19 ameriških in angleških letal sestreljenih

Berlin, 6. apr. s. O včerajšnjem napadu ameriških bombnikov v spremstvu britanskih lovcev na sedeno ozemlje na zapadu se doznava v tukašnjih vojaških krogih naslednje podrobnosti:

Cim so nemški lovci opazili angleško-ameriško skupino, ki je letela zelo visoko, so se takoj dvignili v zrak in pristili sovražnika v ostre dvojeve ter po nekaj minutah borb zbil na zemljo prvo sovražno štirimotorno letalo, čeprav posadka ni imela časa, da bi se rešila. Kmalu nato je bil v višini 8000 m zadet drugi bombnik, ki je začel naglo padati in je z vso silo treščil na tla. Več nadaljnjih bombnikov je doletela ista usoda, kajti nemški lovci so pokazali izredno spretnost in so v nekaj minutah popolnoma razbili sovražno skupino. Nekatera velika ameriška letala, ki so bila izpostavljena izstrelkom nemških letal, so se v zraku raztreščila na tisoč kosov. Druga, ki so bila smrtno zadeta, so trčala na tla in zgorela. Tudi britanski lovci v spremstvu, ki sprito delovanja nemških lovcev niso mogli niti poseči v boje, so popadali drug za drugim na tla, zadeli bodisi v motorje, bodisi v pilotske kabine. V kratkem času so nemški lovci zadeli in uničili tri letala tipa »Spitfire«, a se s tem uspehom niso še zadovoljili in so zasledovali še zelo zdesetkano angleško-ameriško letalsko skupino na njenem povratku in sestrelili nadaljnja sovražna letala. Sovražnik je skupno pri tem napadu izgubil 19 letal, izmed katerih so jih 16 sestrelili lovci v letalskih dvojevih, 3 pa protiletalska obramba. Vsa nemška letala so se vrnila na svoje oporišče.

Pariz, 6. aprila. s. Nadaljujoč svoje teroristične napade na francosko ozemlje je angleško-ameriško letalstvo bombardiralo kraje v Bretaniji, Normandiji in v severni Franciji ter posebno zadelo Brest, Saint Brieu, Rouen in Abbeville. V vseh zadetih krajih je mnogo žrtev med francoskim civilnim prebivalstvom in tudi škoda na zasebnih poslopih, šolah in bolnišnicah je znatna.

Žrtve letalskega napada na Antwerpen

Berlin, 7. apr. s. Število doslej ugotovljenih žrtev zaradi angleškoameriškega terorističnega napada na Antwerpen je naraslo na 2008. V zvezi s tem pripominjajo tu, da je v vsaj vojni na belgijskih tleh leta 1940 po uradnih podatkih padlo samo 7000 belgijskih vojakov.

zlasti določb, ki predpisujejo dolžnost sodnikov in tajnika, dodeljenih k nesodnim uradom, in za tajnike s podrejenimi funkcijami, da imajo za seboj določeno dobo izvrševanja sodnih poslov, in sicer vodilnih poslov v smislu sodelovanja pri natečajih za višjo položajno skupino. Ukrep je začasnega značaja in bo prenehal, čim bo mogoče zagotoviti normalno poslovanje teh služb.

Osnutek ukrepa o ustanovitvi posebnega odseka pri vrhovnem kasacijskem sodišču izvaja določbe Ducejevega razglasa z dne 28. septembra 1942-XXX v zvezi s členom 13. razglasa z dne 17. maja 1941-XXIX, ki predvidevajo ustanovitev posebnega mešanega odseka pri vrhovnem kasacijskem sodišču za presojo prizivov v civilnih in kazenskih zadevah, ki se vlagajo ali se lahko vložijo na osnovi bivših jugoslovanskih zakonov proti sodbam sodnih organov priključnega dalmatinskega ozemlja, kakor tudi za ureditev pristojnosti in rešitev pravosodnih sporov in sporov o nalogah.

Finančno ministrstvo

Na predlog finančnega ministra je bilo sprejetih nekaj ukrepov, ki se nanašajo na prilagoditve in spremembe višine nekaterih davkov, nadalje osnutek Kr. ukaza zakona glede akreditivnih nalogov za plačilo obrovov vojne odškodnine.

Dalje je bil sprejet osnutek zakona o pooblastilu za brezplačen odstop vile Mirabellina občnina Milan in Monzi. Vila leži v parku v Monzi in bo odslej namenjena poljedelski šoli za vojne pobablence. Odobreni so bili tudi osnutki zakona o podaljšanju poslovanja davčnih komisij za dve leti 29. oktobra 1943-XXII — 28. oktobra 1945-XXIV, osnutek zakona o novem besedilu zakona o hipoteknih davkih ter nekateri ukrepi upravnega značaja.

Vojno ministrstvo

Na predlog Duceja kot vojnega ministra je bil odoben osnutek zakona, ki ureja stalno službovanje oficirjev na njih lastno prošnjo in se jim zato prizna vojna pokojnina. Ta zakonski osnutek je bil izdan v istem duhu kakor nedavni ukrep, ki se je nanašal na vse pod zastavo. Čut narodna vzajemnosti, ki zahteva, da se v led idealnega vztrajanja pod zastavi povezujejo v eno samo veliko supino vsi, ki so padli z orožjem v roki in ki so to orožje držali v rokah za veličino in bodočnost Domovine, ni mogel biti brezbrljen tudi nasproti tistim, ki so s svojim žrtvovanjem in svojo krvo potrdili vero v svoje delo, potem ko so najboljšje svoje duhovne sile porabili za vojaško pripravljenost države. Kakor je znano, je po dosedanjih določbah oficir, ki je postal trajno nesposoben za brezprožno vojaško službo, čeprav je bila ta nesposobnost povzročena po razi v vojni, prenehal v svoji aktivni vojaški službi in se v skladu z obsegom in stopnjo svoje nesposobnosti postavil v rezervu ali celo polnoma odputil, pri čemer ima samo pravico do vojne pokojnine.

Te določbe, ki so izhajale iz potrebe, da se zagotovi kadrov vojske njih popolna fizična učinkovitost, so sicer na eni strani z vojno pokojnino jamčile aktivnim oficirjem, ki so postali invalidi zaradi vojnih ran, primerno materialno osnovo, na drugi strani pa niso jamčile teko zadovoljivo njihovega moralnega položaja, kajti za častnika, ki se je odločil za vojaško kariero po globokem notranjem nagnjenju, pomeni dejstvo, da mu je zaprta možnost aktivnega delovanja v vrstah vojske, ne le enostavno prekinitev kakršne koli poklice, ne delavnosti, temveč pomeni istosčasno odpoved prostovoljno izbranemu poslanstvu, ko se mora odpovedati življenjskemu idealu, ki si ga je bil postavil v prvih letih mladosti in ga z ljubeznijo leta in leta sledoval. Da bi se odpravila ta neprijetna pomanjkljivost moralnega značaja, je bil izdan sedanji zakonodajni ukrep, ki na eni strani prizadetim olajšuje njihov neprijetni položaj, na drugi strani pa zagotavlja vojski nad vse koristno rezervo hrabrih in izkušnenih oficirjev.

Po tem ukrepu lahko oficirji v stalni efektivni službi, ki so dosegli vojno pokojnino zaradi vojnih ran, na svojo prošnjo ostanejo v trajni efektivni službi, ako so spoznani za sposobne za pogojno vojaško službo, pri čemer se vpíšejo v poseben seznam, nazvan seznam oficirjev vojnih invalidov v trajni službi. Kdor je vpisan v ta seznam in veljajo zanj iste starostne meje, ki so določene za častnike v aktivni službi, ima možnost, ako izpolnjuje gotove pogoje, da napreduje v kariero do generala, pa naj bo njihova sarža v trenutku prehoda v zgoraj navedeni posebni seznam kakršna koli. Njim v korist je določeno tudi zvišanje vojne pokojnine z vsemi drugimi doplačili, ki odgovarjajo stopnji. Ukrep istosčasno ukinja sedanje kategorije »vzdrževanih« častnikov, kakor tudi »reaktiviranih« in določa za prve po zakonu, da ostanejo še nadalje vpisani v seznam aktivnih častnikov, za druge pa ne glede na njih prvotno kategorijo prehod v seznam aktivnih oficirjev ali v seznam aktivnih oficirjev vojnih invalidov, in sicer po splošnem ponovnem pregledu, ki naj ugotovi stopnjo njihove telesne sposobnosti. To so v glavnih obrih značilnosti in pomen danjega ukrepa ministrskega sveta.

Narodna vzgoja

Na predlog ministra za narodno vzgojo je bil sprejet osnutek zakona, ki se tiče ustanovitve posebnega državnega središča za studij Veraja. Da bi se ustreglo globoko občuteni potrebi na področju italijanske glasbene kulture, se ustanavlja v Busetu državno središče Verdijevih studijev, ki ima nalogo, da pospešuje in vzporeja

Nadaljevanje na 2. strani

Nadaljevanje s 1. strani

studije in preiskave o življenju in umetnosti največjega skladatelja, kakor tudi vsa kulturna gibanja, ki so v zvezi z njegovo glasbeno in umetniško osebnostjo.

Dalje sta bila sprejeta osnutki, ki odobruje pravilnik o letnih in triletnih tečajih za pouk v obnovitvenih delih, ki naj bi zagotovili sposobnost mojstrov na področju poklicnih obnovitvenih del, ter osnutek Kr ukaza o priznanju službe učiteljev tehnične stroke.

Ministrstvo za javna dela

Na predlog ministrstva za javna dela sta bila sprejeta osnutki zakona, ki ureja splošno uporabo najnižjih stalnih vpisnih in prepisnih pristojbin pri nepremičninskih registriranih, kolikor gre za lastninske spremembe pri nepremičninah, ki jih razlagajo občine v zvezi z izvrševanjem regulacijskih načrtov ter osnutek zakona, s katerim se vrača pristojnost na področju popolnih meloracij, v kolikor gre za del ozemlja pokrajine Frosinone, ki je poprej spadalo v okrožje ukinitvenega skrbstva za javna dela v Caserti, ministrstvu za poljedelstvo in gozdove.

Ministrstvo za korporacije

Na predlog ministra za korporacije so bili sprejeti: osnutek zakona za izboljšanje higienskih in socialnih razmer delavcev v žvepljenih rudnikih. Za doseg tega namena daje novi ukrep zavodu italijanskega žvepla pravico, da nadomesti zasebno pobudo pri gradnji higienskih in socialnih naprav na polju žvepljenih rudnikov;

osnutek kr. ukaza o organizaciji služb, ki so podrejene splošnemu rudništvu in težko industrijskemu vodstvu pri ministrstvu za korporacije. Ukrep predvideva večje osredotočenje rudniških uradov v primeri s sedanjo organizacijo, da bi postalo tako nalozorstvo nad rudniškim delovanjem čim hitreje in uspešnejše;

osnutek ukrepa, s katerim se preprečuje podjetej, da bi od 1. maja t. l. jemale v službo moške osebe v starosti od 16 do 55 let, ki bi bilo zaposleno v obliki prodajalca programov ali častnih straž in podobnih služb v javnih prireditvenih lokalih, pri delih čiščenja vozov, lokalov, trgov in podobnih prostorov na železniških postajah, konduktarjev ali biljeterjev v mestnih prevozi, natakarjev, garderobierjev, kuhinjskega osebja (z izključitvijo kuharjev) in nižje postrežniške osebje v hotelih, okrevališčih in javnih obratih, postrežnikov v kopalnicah (z izključitvijo tistih, ki služijo za varovanje kopalcev) in postrežniškega osebja v okrevališčih in kopalnicah in terminalnih podjetjih, postrežniškega osebja v trgovinah oblačilne stroke, konfekcijskih trgovinah, trgovinah s čevlji, trgovinah z umetniškimi premeti, parfumerijah in blaginjskega osebja pri vseh trgovskih podjetjih. Gori navedene prepovedi pa se ne tičejo policajnecev in invalidov, ki so takšni iz nacionalnega razloga ali so utrpeli poškodbe pri delu.

Ministrstvo za ljudsko vzgojo

Na predlog ministra za ljudsko vzgojo je bil odoben osnutek ukrepa, ki zahteva pri ustanavljanju novih založniških podjetij, ki pomenijo dovoljenje ministrstva za ljudsko kulturo. Ukrep je bil vrnjen glede na ugotovitve, da so se v Italiji pojavila mnoga nova založništva brez rednega delovnega programa in ne da bi zanje knjižna in trgovina čutila potrebo. Zato doloca novi ukrep, da je v sedanji vojni dobi in do 6 mesecev po prenehanju sovražnosti ustanavljanje novih založniških podjetij in prenehanje že obstoječih podvrženo pristanku ministrstva za ljudsko kulturo. Tako se omejuje potreba papirja in se preprečuje možnost, da bi si kdo že v naprej pridobil koristi glede na bližnji zakon o disciplini založniškega delovanja, ki se pri pravi.

Ministrstvo za menjave in valute

Na predlog ministra za menjave in valute je bil sprejet osnutek ukrepa, ki vsebuje nove določbe na področju uvoza, izvoza in gospodarskih odnosov z inozemstvom. Namen ukrepa je, da se še bolj poudari enoten značaj ureditve gospodarskih, trgovskih in finančnih odnosov med Italijo in drugimi državami, ki spadajo v pristojnost ministrstva za menjave in valute. V ta namen se natančneje ureditve področje uporabe oblasti, ki pritiče drugim upravam glede na posle, ki spadajo v pristojnost imenovanega ministrstva. Ukrep nadalje doloca obseg nadzorstva ministrstva za menjave in valute nad zavodi, ki delujejo na mednarodnem trgovskem področju, zlasti pa nad onimi, ki so jim v skladu z več let veljavnimi predpisi bile zaupane naloge osrednjih uvoznih in izvoznih zavodov.

Sprejet je bil dalje osnutek ukrepa, ki vsebuje določbe o izvozu in uvozu glede na bivše jugoslovansko ozemlje, ki je bilo priključeno Italiji. Ukrep razširja na imenovano ozemlje režim uvoznih prepovedi, ki velja v Kraljevini, in podreja izdajanje dovolilnic za izvoz in uvoz na tem ozemlju pristanku ministrstva za menjave in valute, čeprav sicer pušča v glavnem v veljavi določbe v zadevi menjave in valut, ki so bile pred priključitvijo izdane z Ducejevim razglasom z dne 21. aprila 1941-XIX. Pristanek ministrstva je lahko tudi splošnega značaja. Razen tega se ponovno potrjuje monopol v trgovini s plačilnimi sredstvi z inozemstvom v novih pokrajinah, ki pripada državnemu zavodu za menjave z inozemstvom.

Vojna proizvodnja

Na predlog ministrstva za vojno proizvodnjo je bil sprejet osnutek Kr. ukaza, ki potrjuje pravilnik za izvedbo ukaza zakona z dne 30. marca 1943-XXI, št. 123, o militarizaciji osebja pomožnih podjetij v skladu z militarizacijo, ki jo predvideva omenjen ukaz-zakon, doloca sedaj odobreni pravilnik, izenačenje hierarhij v podjetjih z vojaškimi hierarhijami v pogledu nastavljenave pomen nalog, ki jih izvajajo vodilni industrijski kader v vojni proizvodnji, kariti njih stavež le v gotovih mejah in s podobnimi simboli in hierarhijami izenačen, razen v pogledu vojne pokojnine, s položajem borcev Oboroženih sil, pri čemer se obenem bolje opredeljujejo notranji odnosi med hierarhijami v nekaterih podjetjih.

Sela vlade se je zaključila ob 12.30.

Priljudna seja vlade se bo vršila v prvi tretjini maja.

Visoki komisar na seji Pokrajinskega odbora za protiletalsko zaščito

Ljubljana, 6. aprila.

Včeraj popoldne ob 15.30 je Visoki komisar v vladni palači predsedoval seji Pokrajinskega odbora za protiletalsko zaščito. Navzoči so bili razen predsednika odbora, podprefekta Dr. Davida, zvezni podtajnik Selloni, župan general Rupnik, pokrajinski nadzornik policije Tombolan in član odbora.

Dr. David je obširno poročal o doslej izvršenem delu na temelju navodil sprejetih od Viskega komisarja v pogledu ureditve protiletalske zaščite. Dela za popravilo že obstoječih zakonitih v Mestnem domu in ta magistratu so se že začela, do čim se bodo začela dela za zakonitost v predoru pod Gradom do 15. t. m.; v teku pa je tudi dovršenje načrta glede zakonitosti na Rožniku. Razen tega bodo napravljena tri glavna zakonitostna v jarkih na Kongresnem trgu, na Valvazorjevem trgu, na Rinskem trgu in druga manjša zakonitostna na drugih trgih.

Kar se tiče drugih zakonitost, se jodo dela takoj začela, na zasebnih zakonitostih v hotelu Metropol, v hotelu Slon, v palači Bata, v palači Trboveljske, v Marijanišču

in v Uršulinskem kolegiju; ta zakonitostna so dolocena za kaldi 4000 oseb.

Ekscelencija Grazioli je odobril izvršeno delo odbora ter je sporočil, da je že odredil otvoritev izrednega kredita 10 milijonov lir, ki jih bo dala na razpolago glavna direkcija za letalsko zaščito pri notranjem ministrstvu. Ti krediti bodo uporabljeni pri izvršenih in šele začetnih delih. Visoki Komisar je dal točna navodila glede popravi zakonitost v šolah, v bolnicah, na kolodvorih ter sploh v javnih prostorih ter zasebnih hišah.

Pokrajinski zdravnik je poročal o organizaciji postaja za takojšnje pomoč. Ekscelencija Grazioli je nato dal navodila o organizaciji načelnikov poslopij, podnačelnikov zakonitost in dobrovoljcev protiletalske zaščite, kakor tudi glede dolocih o otemnitvi ter kretanju v času poplaha. Odredil je tudi razdelitev protipilnih mask.

V posebni knjižici, ki se še sestavlja, bodo strnjena vsa dolocila in navodila tičoca se protiletalske odbrambe. Navzoči so se udeležili razprav o predmetu protiletalske zaščite.

Trdna povezanost Italije in Madžarske

Zahvalna brzojavka madžarskega ministrskega predsednika Kallaya Duceju

Rim, 6. aprila, s. Duce je prejel iz Tarvisija naslednje brzojavko:

V trenutku, ko zapuščam talijanska tla, Vam želim, Ekscelencija, hvalno ponoviti svojo prisrčno zahvalo za nad vse prijazen sprejem, ki ste mi ga pripravili. Po našem sestanku in naših razgovorih se vračam v domovino z nova potrjenim prepričanjem, da bosta italijanski in madžarski narod izšla iz te borbe proti ilam, ki grozi uničiti našo skupno civilizacijo in krščanstvo, še bolj utrjeno. Upam, da bo bodočnost naša naša dva naroda z ramo ob ramo v tesnem prijateljstvu tudi pri težki nalogi obnove. Ko Vas osemim, Ekscelencija, da izročite Nj. Vel. brajlu in Cesarju Viktorju Emanuelu III. izraze moje globoke udanosti, vam zražam čustva svojega visokega in iskrenega spoštovanja. — Kallay.

Kallayev povratek

Budimpešta, 6. aprila, s. Iz Rima se je vrnil v madžarsko prestolnico predsednik vlade in zunanji minister Kallay z vsem svojim spremstvom. Kallay je zapustil poseben vlak, s katerim se je pripeljal na postajo, v spremstvu italijanskega poslanika Anfusa. K sprejemu predsednika madžarske vlade so razen nemškega poslanika von Jakoba in funkcionarjev Kr. italijanskega poslanstva prišli tudi vsi člani vlade predsednika obeh zbornic, šef generalnega štaba ter mnogi poslanci in senatorji. Ko je Kallay zapustil postajo, so člani mladinske organizacije Levante navdušeno vzklikali italijansko-madžarskemu prijateljstvu.

Budimpešta, 6. apr. s. Predsednik vladne stranke minister Lukasz je v navzočnosti izbranega odposlanca poslancev in senatorjev naslovil na predsednika vlade Kallaya tele besede:

Vladna stranka pozdravlja z globoko udanostjo predsednika vlade, ki se je vrnil s prijateljske italijanske zemlje. Dejstvo, da so vas zastopniki obeh zbornic hoteli pozdraviti, pomeni, da so tisti, ki vas smatrajo za voditelja stranke, a vaši strani, kakor je na vaši strani tudi ogromna večina naroda. Prepričani smo, da razgovori, ki ste jih imeli na italijanskih tleh z vejkim Ducejem, edinim veljim prijateljem madžarskega naroda, služijo skupni stvari obeh prijateljskih narodov. (Ta del nagovora, so vsi navzoči sprejeli z navdušenimi manifestacijami Duceju in fašistični Italiji.)

Na pozdrav ministra Lukasza je predsednik madžarske vlade odgovoril z zagotovitvijo, da se je vrnil na madžarska tla prepričan, da dokazuje prijateljski italijanski narod in njegov veliki Duce polno razumevanje in najgloblje prijateljstvo za madžarsko usodo. Toda nisem se prepričan samo o tem, je dobesedno izjavil Kallay temveč tudi o dejstvu, da so vsi Italijani na Ducejevi strani, tako edaj kakor že neštokrat v zgodovini. Madžarski narod vrača to prijateljsko strnjeno kakor en sam mož. Prisrčen sprejem, ki mi je bil pripravljen ob povratku v Budimpešto, dokazuje, da so naširši krogi našega naroda povezani in združeni v vseh vprašanjih naše države in da nihče ne bo mogel zloiniti naše sloge, kajti v tej zaki zgodovinski dobi, se skupaj z našimi prijatelji odločno borimo do kraja za zagotovitev zanesljive bodočnosti Madžarske.

Kallayevoročilo regentu Horthyju

Budimpešta, 6. apr. s. Predsednik vlade in zunanje ministra Kallaya je sprejel

Italijansko-bolgarsko sodelovanje

Bolgarski tisk o prijateljskem sodelovanju Italije pri razmejitvi med Bolgarijo in Albanijo

Sofija, 6. apr. s. Pod naslovom »Iskreno prijateljstvo in medsebojno razumevanje« javlja oficijozni bolgarski list »Večera« uvodnik, v katerem piše:

Italijansko-bolgarsko pogajanja za dolocitev razmejitvene črte med Bolgari in Albanijo nam nudijo priliko, da ponovno ugotovimo iskreno prijateljstvo in medsebojno razumevanje, ki označujeta odnose med obema državama. Po tiranskem sporazumu bo moglo mesto Ohrid, ki ga je Italija prepuštila Bolgariji, postopiti in razširiti svoje trgovsko delovanje. Ta koncesija Bolgariji je bila dolocena že v razgovorih med Ducejem in Filovom med obiskom predsednika naše vlade v Rimu in po Ducejevi volji nam je bilo sedaj prepričeno večje ozemlje okoli Ohrida. Italijansko-bolgarski odnosi so bili vedno prijateljski in prsrčni in so k temu prispevali zgodovinski, politični gospodarski in zemljepisni činitelji. V novejšem času pa se nam je odprla srečna možnost bolj tesnih stikov z Italijo. V bodoče se bodo italijansko-bolgarski odnosi še bolj razvijali. Italija

regent Horthy, ki ga je zadržal v prisrčnem razgovoru. Predsednik vlade je regentu Horthyju poročal o svojem obisku v Italiji.

Zvečer je Kallay predsedoval seji ministrskega sveta, kjer je prav tako podal poročilo o svojem potovanju v Italijo. Vsi ministri so pri tem poveljevali italijansko-madžarsko prijateljstvo.

Min. predsednik Kallay

o vtisih z obiska v Rimu

Budimpešta, 6. apr. s. Na pooblaščenem mestu je bilo nocoj izdano naslednje poročilo o vtisih predsednika madžarske vlade o priliki njegovega obiska v Italiji:

Predsednik vlade je bil zelo počaščen, ker se mu je nudila prilika, da ga je sprejel Kralj in Cesar in zadržal pri sebi z vsem spoštovanjem in dobrotinstvom. Predsednik vlade Kallay je bil že večkrat v Italiji, vendar ne kot predsednik madžarske vlade, sedaj pa je prišel prvič osebno v stik z Ducejem, velikim voditeljem Italije, ki ga je nič manj kakor trikrat zadržal pri sebi v dolgih in važnih razgovorih. Na predsednika vlade sta napravila globok vtis moč duha in osebni prestiz, ki vejeta iz Ducejeve osebnosti. Razen tega je mogel predsednik madžarske vlade ugotoviti popolno disciplino in ogromno navdušenje italijanskega naroda, ki zvesto sledi svojem Duceju, trdno odločen, da nadaljuje borbo za veličino domovine in obrambo civilizacije. Predsednik madžarske vlade je imel priliko, da je obišel tudi nekatere kulturne, umetniške in gospodarske ustanove in pri tem občudoval ogromno delo, ki ga italijanski narod tudi med vojno razvija na vseh področjih narodnega življenja. Tradicionalno italijansko-madžarsko prijateljstvo, je bilo tako znova potrjeno. To prijateljstvo, zaključuje poročilo, je neporušno.

Odmevi v madžarskem tisku

Budimpešta, 6. apr. s. Nocojšnji madžarski list izkloščajo povratek predsednika vlade Kallaya v Budimpešto, da posvečajo nove, obširnejše komentarje njegovemu obisku v Italiji in razgovorom, ki jih je imel z Ducejem. Vsi listi izjavljajo soglasno, da ta osebni Kallayev stik z Ducejem ni le potrdil tesnega sodelovanja med obema državama, temveč je obenem pokazal trdno voljo Madžarske, da nadaljuje ob strani sil Osti borbo, ki naj da Evropi nov red, zgrajen na načelih pravice in enakosti. V naslovih in v komentarjih poudarjajo listi popolno istovestnost naznanj, ki je bila ugotovljena v razgovorih, in trdno voljo obeh držav, da tudi v bodoče sodelujeta.

List »Peste« piše: Kakor še nikoli doslej se zavedamo pomena predavanja, ki ga je imel predsednik vlade Kallay v italijanskem kulturnem zavodu v Budimpešti, ko je obrazložil duhovne zaklade madžarskega prepoveda. Tudi sedaj je poudaril, da žive Madžari na rimskih tleh, da so že nad tisoč let čuvarji človeštinskih tradicij, ki tvorijo danes glavno sestavino madžarskega življenja. Madžarska je le nadalji predstava rimske vere na vzhodnih mejah Evrope. Sestanek Duceja in Kallaya je znova in odlično potrdil tisočletne prijateljske odnose med Italijani in Madžari, zavezniki odnose med Italijo in Madžarsko in rimsko vero, ki danes izžareva iz Madžarske in ki jo Madžari smatrajo za svojo kakor zrak, ki ga dihamo.

Gospodarstvo

Likvidacija bivše jugoslovanske državne imovine

V »Službenem listu« z dne 31. marca t. l. je objavljen zakon z dne 14. decembra 1942-XXI št. 1828 o odobritvi dogovorov, sklenjenih 22. julija 1942 v Berlinu med Italijo, Nemčijo, Bolgarijo, Hrvaško in Mažarsko o likvidaciji imovine bivše jugoslovanske države in o nekaterih drugih s tem zvezanih finančnih vprašanjih. S tem zakonom, ki je bil objavljen v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia« dne 8. marca t. l., se potrjujejo naslednji dogovori: a) sporazum s podpisnim zapisnikom o likvidaciji imovine bivše jugoslovanske države in o nekaterih drugih s tem zvezanih finančnih vprašanjih; b) zapisnik o likvidaciji Narodne banke kraljevine Jugoslavije; c) zapisnik o likvidaciji obveznosti in terjatve bivše Narodne banke iz kompenzacijskega razmerja z državami pridobiteljicami; d) zapisnik o ustroju pobotnega urada po čl. 6 sporazuma o likvidaciji imovine bivše jugoslovanske države.

Po sporazumu o likvidaciji imovine bivše jugoslovanske države se smatrajo kot državne pridobiteljice Nemčija, Italija (za Albanijo in Črno goro), Madžarska, Bolgarija, Hrvaška in Srbija (slednja zastopana po nemški vladi).

IMOVINA DRŽAVE

Imovina bivše jugoslovanske države in njenih banovin (vsejši njih podjetja, zavode in sklade in po njih uporabljane javne sklade), ki je bila na dan 15. aprila 1941 na ozemlju, ki je dokončno pripadlo kakik državi pridobiteljici, preide v last te države z vzvratnim učinkom od tega dne. Bismovinske nepremičnine, ki so se razkosale z dolocitvijo mej, se pravilno razdelijo med prizadete države pridobiteljice. Udeležbe v obliki delnic in udeležbe imovinskega značaja bivše jugoslovanske države in njenih banovin (podjetij, zavodov, skladov) pri podjetjih, katerih naprave so bile 15. aprila 1941 izključno na ozemlju ene izmed držav pridobiteljic, grede te državi pridobiteljici z vzvratnim učinkom od omenjenega dne. Če so bile naprave na ozemlju več držav pridobiteljic, se pravilno razdelijo med te države.

Terjatve bivše jugoslovanske države in banovin za davke, carine in druge javne davščine, nastale pred 15. aprilom 1941, se štejejo s tem dnem za terjatve tiste države pridobiteljice, na ozemlju katere so bile davčne predpisane ali jih je bilo predpisati pri tedaj pristojnih uradih. Če se je območje tedaj pristojnih uradov z dolocitvijo mej razkosalo, se te terjatve razdelijo med države pridobiteljice, kakor da bi posloval po prej veljavnem pravu urad, pristojen za tisti del prejšnjega območja, ki je bil z novo mejo odcepljen. Hipoteke, vključene za zavarovanje teh terjatve, grede tisti državi pridobiteljici, na katere ozemlju je obremenjena nepremičnina. Država pridobiteljica more uveljavljati take hipoteke do zneska dejanskih obveznosti davčnega zavezanca, ki so bile predpisane ali jih je bilo predpisati na ozemlju te države na dan 15. aprila 1941.

Druge terjatve in pravice bivše jugoslovanske države in banovin (podjetij, zavodov, skladov), nastale pred 15. aprilom 1941, ki so zastavnapravno zavarovane na nepremičninah na ozemlju katere države pridobiteljice in one, ki niso zastavnapravno zavarovane na teh nepremičninah, pa obstoje nasproti fizičnim ali pravnim osebam, ki so imele 15. aprila 1941 svoje domovališče ali svoj sedež z vsemi svojimi napravami na ozemlju katere države pridobiteljice, se štejejo za terjatve in pravice te države z vzvratnim učinkom o navedenega dne. Glede terjatve in pravice, pri katerih se je menjal obveznik po 15. aprilu 1941, je odločno domovališče ali sedež, ki ga je imel obveznik na ta dan. Glede terjatve in pravice nasproti osebam, ki imajo podjetja na ozemlju več držav pridobiteljic, dolocijo prizadete države pravilno, ali in v katerem obsegu naj se take terjatve in pravice priznavajo državam pridobiteljicam.

FINANČNI DOLGOVI

Vse države pridobiteljice se zavezujejo prispevati svoj delež za poplačilo oseb po tem sp. razumu, ki so lastniki obveznic notranjega ali zunanega javnega posojila bivše jugoslovanske države ali imetniki terjatve nasproti tej državi. Vsaka država pridobiteljica se obremeni z deležem notranjega in zunanega dolga bivše jugoslovanske države, tako samo, kolikor so bile obveznice ali terjatve 15. aprila 1941 last oseb po tem sporazumu. Osebe po tem sporazumu pa so tiste fizične ali pravne osebe, ki so imele 1. decembra 1941 svoje domovališče ali svoj sedež na bivšem jugoslovanskem ozemlju, ki je pripadalo kakik državi pridobiteljici, ali pa v kateri te državi. Med zunanji dolg se štejejo tudi dolgi iz posebnih dobav, neupoštevnih pri kompenzacijskem računu s posameznimi državami pridobiteljicami.

Deleži držav pridobiteljic so:

delež Nemčije	5%
» Italije (z Albanijo in Črno goro)	8%
» Madžarske	8%
» Bolgarije	8%
» Hrvaške	42%
» Srbije	29%

(od tega Banat 4%)

Da se doloci skupni znesek dolga, ki se vzame za osnovo, se izenačijo dolgi po obveznicah na en sam tip in se dolgi brez državno izdanih obveznic prištejejo v nominalni vrednosti. Skupni znesek dolgov se izrazi v dinarjih. Dolgi v drugih valutah pa se preračunajo v dinarje po naslednjih tečajih: 1 marka = 20 din, 1 lira = 2.63 din, 1 penga = 12.18 din, 1 lev = 0.61 d. n. 1 kuna = 1 d. n. 1 francoski frank = 1 d. n. 1 češka krona = 1.72 din, 1 belga = 8 din, 1 albanski frank = 16.44 din, 1 dolar = 50 din, 1 angleški funt = 198 din, 1 avstrijska krona = 0.25 din in 1 švicaški frank = 11.59 din.

Sporazumu je priložen točen seznam notranjih in zunanjih dolgov bivše jugoslovanske države s prvotnim zneskom dolga in z zneskom po stanju na dan 15. aprila 1941. V posebni prilogi pa so navedeni odstotki ključnih (tečajih), po katerih se preračuna nominalna vrednost posameznih obveznic. Iz teh prilog je razvidno nasled-

nje stanje dolgov bivše jugoslovanske države na dan 15. aprila 1941:

Notranji dolg	
Stanje 15. IV. 1941	
v milij. din	
Dolgoročni notranji dolg:	
po obveznicah	9024
terjatve Drž. hip. banke	1848
terjatve Poštno hran.	771
terjatve Priv. agr. banke in zavodov iz likvidacije kmečkih dolgov	281
skupaj	11.924

Kratkoročni notranji dolgi:	
dolgi vsrednje zakladnice	3.375
terjatve Drž. hip. banke	567
terjatve Narodne banke	13.702
terjatve Poštno hranilnice	908
terjatve Priv. agr. banke za ostanla obročna odplačila	37
skupaj	18.609

Skupaj znaša ves notranji dolg po stanju z dne 15. aprila 1941 30.533 milijonov dinarjev. Seznam zunanega dolga po obsegu dolgov v naslednjih valutah: 641 milij. zlatih frankov (dolgi iz dobe pred prvo svetovno vojno), 1523 milij. francoskih frankov, 335.000 angleških funtov, 36 milijonov dolarjev, 1408 milij. Kč, 13.3 milij. švicaških frankov, 157 milij. d. n. (pri jugoslovanskem nemških sporazumih in okrog 600 milij. avstrijskih kron (deželna posojila).

Med dolgoročnimi in srednjeročnimi dolgi po obveznicah so največji naslednji: 2.5% obveznice vojne škode 3727 milij. d. n. 6% obveznice za javna dela in državno obrambo iz leta 1938, 1183 milij. d. n. 5% obveznice za financiranje javnih del iz leta 1935, 724 milij. d. n. 6% begluske obveznice iz leta 1929, 543 milij. d. n. 6% dalmatinske agrarne obveznice iz l. 1930, 469 milij. d. n. 3% državne obveznice za likvidacijo kmečkih dolgov iz leta 1936, 471 milij. d. n. 7% investicijsko posojilo iz leta 1921, 462 milij. d. n. 4% obveznice vojnih dobrovoljcev iz leta 1939, 347 milij. d. n. notranji blok 7% Blairovega posojila iz leta 1927, 438 milij. d. n. (8.76 milij. dolarjev), 4% obveznice za likvidacijo agrarne reforme na veleposessiva iz leta 1934, 272 milij. d. n. notranji blok 8% Blairovega posojila iz leta 1922, 167 milij. d. n. (3.35 milij. dolarjev), 4% bosanske agrarne obveznice iz leta 1921, 101 milij. d. n. notranji blok 7% mednarodnega stabilizacijskega posojila iz leta 1931, 77 milij. d. n. itd.

Med kratkoročnimi dolgi tvorijo največje postavke naslednji: 3.5 in 5% zakladni boni 2074 milij. d. n. blaginjski zapis v dinarjih 951 milij. d. n. predujmi ministrstva na tekoči račun 350 milij. d. n. pri Narodni banki: eskompirani narodno obrambni boni 8341 milij. d. n. stari predujmi in časni predujmi 2621 milij. d. n. in posojila iz leta 1939, 840 milij. d. n. predujmi na račun države po knjigah 2156 milij. d. n.

Ključniki (tečajih) po katerih se preračunava nominalne vrednosti posameznih obveznic zaradi prevredbe v obveznice na en sam tip so naslednji:

2.5% obveznice vojne škode 45%,
3% obveznice za likvidacijo kmečkih dolgov 80%,
4% bosanske agrarne obveznice 50%,
4% obveznice za likvidacijo agrarne reforme 50%,
4% obveznice vojnih dobrovoljcev 45%,
4% posojilo iz leta 1935, 50%,
5% obveznice za financiranje javnih del 90%,
6% begluske obveznice 80%,
6% dalmatinske agrarne obveznice 80%,
6% obveznice za javna dela iz leta 1938, 95%,
7% investicijsko posojilo 95%,
7% stabilizacijsko posojilo 92%,
7% Blair 86%,
8% Blair 88%,
3.5 do 5% zakladni boni 95%,
blaginjski zapis v dinarjih 95%,
Pri 2% srbskih srečkah se računa 100 (frankov za 100 din, pri tobačnih srečkah pa se računajo obveznice z izrebranim kuponom 22.50 din, z neizrebranim kuponom za 25 din. (Koniec sledi.)

Gospodarske vesti

— Iz trgovskega registra. Pri tvrdki »Ab-Koc« družbi z o. z. za nakup in prodajo tehnične, sportske in drugega blaga v Ljubljani je izbrisan prokurist Dušan Breznik. — Pri tvrdki »Peste«, realitotni pisarni, družbi z o. z. v Ljubljani je izbrisan dosežanji poslovodja Ivan Jurca ml., vpisan pa novi poslovodja Ivan Jurca ml., zasebni uradnik v Ljubljani. — V likvidacijo je stopila Vrtinarska nabavna in prodajna zadruga v Ljubljani (likvidatorja Janko Skale, uradnik v p. in Ivan Bizović, vrtnar in posestnik, oba v Ljubljani).

— Nove trošarinske stopnje na Hrvaškem. Hrvaško državno zakladno ministrstvo je ob koncu marca izdalo naredbo o spremembi zakona o državnih trošarin, s katero se uvaja poseben dodatek k državnim trošarin v korist državnega sklada za izravnavo cen. K tej naredbi je sedaj izšel še pravilnik. Odslej znaša trošarina na sladkor v kockah 80 kun za kg (redna trošarina 20 kun dodatek 60 kun) in na sladkorno sipo 76 kun (na izdelke iz sladkorja je trošarina dolocena v sorazmerju z uporabljenim količino sladkorja). Na kavo znaša trošarina 19 kun za kg, na vino 8 kun za liter, na fino vino 20 kun, na žganje 120 kun za hektolitrske stopnje alkohola (za en liter 400dstotnega žganja znaša trošarina 48 kun, na pivo 100 kun za hektolitrsko stopnjo ekstrakta, na kvas 13 kun za kg, na ekstrakte in esence 100 kun za liter, na bencin 6 kun in na bencinsko mešanico 3.35 kune za liter. Nadalje znaša nova trošarina na jedilno olje 50 kun za liter, na kavine nadomestke 19 kun za kg, na razne čaje 40 kun za kg, na limone in pomaranče 1 kuno za kg, na riž 1 kuno za kg itd.

— Iz hrvaškega gospodarstva. S seležem v Zagrebu je bila ustanovljena na Hrvaškem kovinska tvornica d. d. k. se bo bavila s proizvodnjo letal in letalskih delov ter motorjev in strojev. Druž

E. Josin:

Stara Ljubljana

XXVIII.

Nadporočnik pri domobranskem pešpolku je bil Fluks, ne Pluks.

Čitalnica lokalne knjižnice je bila v prvi sobi v drugem nadstropju tik knjižnice.

Pisatelj in sotrudnik pri Slovencu je bil Bedenk, ne Benedek.

Knjigarna Ničman

Na Starem trgu je bila stara trgovina I. Ničman, kjer so prodajali pisarniške potrebščine ter razne knjige. Ničman je bil posestnik dveh hiš na Starem trgu; ena hiša je bila poleg hiše posestnice Koširjeve, druga pa nasproti, kjer je bil rojstni dom našega zgodovinarja V. Vavzarja. Ničman je bil vesele narave; kot vdovec se je poročil z vdovo Koširjevo, toda nista dolgo časa živela skupaj.

Pred dobrih 60 leti je Ničman napravil meko, mijo rečeno, nerodnost, katero moram omeniti, saj jo je tudi pokojni Fran Levce omenil v »Ljublj. Zvonu«. Prešernove poezije so izšle pri Jos. Blazniku leta 1847. Druga izdaja se je tiskala leta 1866, sliko in oceno Jos. Stritarja »Ljublj. Blaznikovi tiskarni. Ker so vsi izjedi posli, ni bilo pred dobrih 60 leti dobiti nobene knjige. Kaj je storil Ničman? Dal je tiskati se enkrat Stritarjevo izdajo v tiskarni Jos. Blaznika nasl. S tem je oškodoval tudi dedlinjo, pok. Ernestino Jelovškovo. Ničman je imel sina, ki je še mlad umrl ter hčer, ki se je poročila pred dobrih 50 leti z zdravnikom dr. Jakobijem. Bil je pravi vesele narave. Nekega dne je stavil s prijatelji, da bo pri belem dnevu vodil prašiča na vrvič čez Stari in Mestni trg. Stava je bila sklenjena. Čez nekaj dni so Ljubljancem res videli dr. Jakobija, ki je gnal pujska na vrvič z bičem v roki. Ljudje so se glasno krohotali, zlostna pa je bila njegova sopraga, ki je gledala prizor z okna. Ko se je sestel s prijatelji, da bi prejel stavo, so ugotovili, da ni gnal prašiča, temveč ovčjo, zaradi česar je zgubil stavo. Zakon dr. Jakobija ni bil srečen, nekega dne se je zastropil. Zapustil je ženo, malega sinčka in deklico. Vdova se je pred 40 leti še enkrat omožila z nekim avstrijskim majorjem.

Na Križevniškem trgu, sedaj Napoleono. vem trgu, je imel svojo pisarno Iv. Gogala, ne Gogala. Njegova mlajša hči gđ. Vida se je poročila z gosp. inž. Försterjem univ. prof. v Ljubljani.

Avstrijski major Schermer je bil Ljubljancem, udeležil se je okupacije Bosne in Hercegovine, kjer je bil ranjen. Major Schermer ni bil brat dvornega svetnika Schermera. Njegova sopraga je imela hišo na Sv. Petra cesti.

»Postrežnica sem pri ženi«

Pred 60 leti je bil pri deželni sodišču I. Pakj, namestnik državnega pravdnika, pozneje je postal dvorni svetnik in podpredsednik deželnega sodišča; po razpisu Avstrije je bil upokojen. Njegov zet je bil grof Künig, zadnji direktor policijske direkcije v Ljubljani. Prav zanimivo je naslednje: Na cesti sreča Pakja znanec. Ker je imel Pakj pod pazduho aktovko, ga pogovori znanec: »Dobro jutro, gospod dvorni svetnik. Ali ste se dali aktivirati?« Pakj ni zameril svojemu zancu in je odgovoril: »Da, da, postal sem postrežnica pri svoji boljši polovici,« ter pokazal krompir, ki ga je imel v aktovki.

Pakjova rodbina je imela hišo v Salendrovi ulici. Pakj je zapustil vdovo, ki je že umrla in sina oficirja, ki je nekaj časa služil v bivši jugoslovanski vojski. — Oče dvornega svetnika Pakja je bil v Ljubljani dobro znan; bil je okrajni sodnik in okrajni predstojnik. Prav dobro se spominjam, ko je hodil pred 70 leti po ljubljanskih ulicah; bil je velik, suh in zelo skladen mož. Matj mi je pravila, da je bil kot uradnik zelo strog. Tatove in prelepače je prav eksperimentalno kaznoval. Dobivali so batine ter so jim po prestani kazni, ko so zapustili ječe, popolnoma ostrigli pol glave, druga polovica pa je ostala neostrižena; tako je osramotil te vrste ljudi tudi pred ljudstvom.

Prav pred 70 leti in še pred 60 leti je služil kot deželni sodni svetnik Pessiac; mož je bil majhne postave ter se je opiral ob palico, ker je imel nogo bolno. Imel je več otrok. En sin je bil uradnik pri tobačni tovarni in je služil dalj časa v Dal. mazi; drugi sin je služil pri finančni prokuraturi ter postal nazadnje šef urada in

dvorni svetnik. Pri Filharmonični družbi je bil nekaj časa predsednik. Po ustanovitvi bivše Jugoslavije se je preselil na Dunaj, kjer je umrl.

Častnik Merizi —

mehiški prostovoljec

Že omenjeni Merizi je šel kot mlad oficir prostovoljno v vojno v Mehiko. Ko je bil cesar Maksimilijan ujet in ustreljen ter njegova vojska poražena, se je Merizi vrnil v Ljubljano ter spet služil kot oficir v avstrijski armadi.

Ko beležim te stvari, se spominjam na pokojnega avstrijskega stotnika Kastelca,

kateremu sem kot blaginjak pri fin. deželni blaginjak izplačeval vsak mesec pokojnino. Mož je bil precej velik ter je težko hodil. Tudi Kastelc je šel prostovoljno kot oficir v vojno proti Amerikancem, dobil je tudi hrabrostno kolajno in se je potem vrnil v Ljubljano. Prejemal je malo pokojnino. Prav rad je hodil zvečer v gostilno k Bončarju na Sv. Petra cesti in k Jerneju nasproti Janescheve, pozneje Polakove lovarne. Premoženja ni zapustil, pač pa nekaj »ordnov«, ki jih je volil nekemu humanitarnemu društvu. Govoril je vedno slovensko.

(Konec.)

Mlada prestolnica z veliko preteklostjo

Staro obdonsko mesto Bratislava, ki leži ob bogatih gozdovih na robu malih Karpatov, je takorekoč stopnica v slovaško zemljo, ki zadivi človeka s svojo lepoto in mikavostjo. To še nedavno provincionalno mesto se čedalje bolj razvija v politično, gospodarsko in kulturno središče mlade slovaške države.

Iz leta 1938 je Bratislava doživela veliko preureditev. Od 150.000 prebivalcev, katere je imela tedaj, se je izselilo približno 25.000 Čehov, približno toliko Slovkov pa se je v tem času vrnilo iz čeških krajev. Večina so bili to državni uradniki, pa tudi nameščenci zasebnih podjetij. Nove prestolnice se je nato začela gospodarsko dvigati in ta napredek se danes vidi v splošnosti in posameznosti.

Na zunaj se je mesto s starimi patriarhalnimi hišami kaj malo spremenilo. Ministrstva, inozemska zastopstva in osrednji uradi so se nastanili v poslopjih, ki so bila na razpolago. Pač pa so v nočtu velikopotezne zgradbe, ki predvidevajo stanek nove vladne in univerzitetne četrti. Toda ti načrti bodo izvršeni šele, ko bo sedanja vojna končana. Glede na številne urade je Bratislava danes že nekoliko majhna in tesna za svoje prebivalce. Poleg tega velja upoštevati, da potujejo skozi mesto mnogi tujci, zaradi česar so vsi hoteli napolnjeni. Bratislava sama pa je postala važno mesto za pretovarjanje bremen, namenjenih na jugovzhod.

Bratislava ne napravi na tujca vtisa izključno slovaškega mesta, saj živi tukaj poleg Slovkov tudi 30.000 Nemcev in 15.000 Madžarov. Toda prebivalci Bratislave so navzlic svoji razliki v narodnosti našli primerno obliko skupnega sožitja in sodelovanja. Bratislava leži pač na zgodovinskih tleh. To čuti obiskovalec pri vsakem koraku, če se napoti skozi ulice, ki spominjajo nekoliko na srednjeveške čase. Bratislava je bila že zgodaj obljubena po Kelth, Rimljanih in Slovanih. Tisočletno, mejno mesto Bratislava je bilo — tako trdijo pisci — že od nekdaj važna ločnica za razne tokove, ki so prihajali z vzhoda in zapada. Najlepše zgradbe tega mesta spominjajo na njegovo cvetočo dobo v časih Marije Terezije, ko je dosegla Bratislava višek svojega razvoja. Posebno slikoviti je stari magistrat ter kip sv. Martina.

Spomin na Zorko Prelovca

Pred dobrim mesecem so potekla štiri leta, odkar je preminil popularni zborovodja Zorko Prelovec, nepozabni skladatelj mnogih, deloma že ponarčenih pesmi. Za to priliko smo prejeli sonet Iva Peruzija, ki ga priobčujemo prijateljem pokojnika v opombo.

POSMRTNO PISMO ZORKU PRELOVCU

Na lahkem vozu fantje smo sedeli.
Po klancih, grapah šlo je na poskok.
Vesela časa šla je od rok do rok.
Prešerne pesmi v majsko noč smo peli.

Po bliskovo bežale so postaje.
To bil je zlate dobe delopust,
omamolepih pen in sladkih ust.
Življenje, ki smeje darove daje.

Nič več ne poka izlivalno bič.
Le veter poje čez gomile speče.
Iz mrtvih src žarijo rože plamenice...

Zdaj poleg Tebe sanja Adamci.
Hubad Soglasju večnem predseduje.
A zgoraj v negotovost svet potuje...

Obiskovalca Bratislave preseneti najbolj jezikovna mešanica, ki se sliši na ulicah. Tudi napisi na trgovinah so dvojezični — slovaški in nemški. Poseben vtis pa napravita na tujca dejstvo, da izklicujejo kolporterji liste, ki imajo nemška, madžarska in slovaška imena. Večina trgovin, ki se v novih rokah, kajti 15.000 židov, ki se je moralo izseliti. Približno 10.000 jih je odšlo, ostanek života v sred. jeveškem ghetu.

Proletarne v Bratislavi so še danes začudo polne. Čeprav so najvažnejša živila, med njimi kruh, meso, mast, mleko, kava in čaj racionalizirani, se v restavracijah posledica teh omejitev ne čuti. Slovacom se tudi ni videlo potrebno, da bi morali uvesti oblačilne nakaznice. Slovaška namreč razpolaga z dovolj izdatno tekstilno industrijo z odgovarjajočimi strovinami. Še nedavno je bila v Bratislavi osnovana posebna tovarna za vlakna, tako zvana vitra vlakna, ki je baje največje podjetje svoje vrste na vsem jugovzhodu. V pretekli Bratislave se večkrat kažejo napake, ki pa niso v drugih krajih Slovaške tako očitne. V glavnem gre za organizacijske napake, kajti sistem racionalizacije je bil v državi uveden šele pred osmimi meseci, ko so mnoge stvari izginile zaradi kupne moči na črni borzi. Vendar je treba v splošnem povedati, da preskrba ne kaže vrzeli ter v splošnem zadovoljuje prebivalstvo.

Pri vsem tem pa je treba poudariti, da se kaže povsod pri ljudeh dobra volja s svojimi žrtvami pomagati in podpreti organizacijo nove Evrope.

Zadnja pot prečenskih žrtev

Novo mesto, 5. aprila.

V petek je oddelček novomeške narodne straže našel pod Hmeljnikom gomilo, v kateri so bila zakopana štiri trupla, ki jih je straža takoj izkopala. Pri identifikaciji se je izkazalo, da so to trupla župnika Janka Komljanca, bratov Antona in Alojzija Murjuga in Pavšča Alojzija, ki so bili pred devetimi meseci odpeljani iz Prečne in nato umorjeni. Na truplih so se videli sledovi mučenja. Straža jih je po ugotovitvi identitete takoj prepeljala v Prečno, kjer so bila položena v župnijski cerkvi na mrtvaški oder.

Vest o najdbi štirih prečenskih žrtev se je bliskovito raznesla po vsej bližnji in daljni okolici in že prvi dan so romale brezštevilne množice k prečenski cerkvi, da počastijo spomin svojega ljubljene župnika in njegovih tovarišev. Na dan pogreba se je že zdavnaj pred napovedano uro zbrala v Prečni ogromna množica ljudstva, da spremi trupla prečenskih mučencev na njih poslednji poti. Stari kmetijski očanci in matere so prišli iz najoddaljenejših gorskih naselij s svojimi malčki in tudi drugi ljudje se niso ustrašili dolge poti v Prečno, da s svojo udeležbo počastijo spomin žrtev.

V župnijski cerkvi so bile krste postavljene na katafalk pred glavnim oltarjem, nad krstami so poleg nešteti vencev iz svežega pomladanskega cvetja viseli tudi iz trnja spleteni mučeniški vencji, ob krstah pa so kraljevi vojaki in vojaški narodne straže imele častno stražo. Cerkve je bila do zadnjega kotička polna pogrebcev, zunaj pa sta bili postrojeni četa novomeške vojaške posadke in četa novomeške narodne straže s poveljniki in ogromna množica prebivalstva, ki ni našla

prostora v cerkvi. Ob asistenci dvanajstih mestnih in okoliških duhovnikov je opravil pogrebne molitve prot. g. Karel Cerin, nakar je spregovoril žrtvam v slovo župnik g. Kres iz Vavte vasi. V klenih besedah je med drugim poudaril, da prepušča ljudski sodbi in zgodovini dokazovanje, da ti mučenci niso bili izdajalci slovenskega naroda. Njih ustnice so sicer onemtele, da bi se lahko zagovarjali, toda ljudski glas, ki živi danes močnejše nego kdaj koli poprej, že danes jasno govori, da so svetel zgled ljubezni do vere in naroda, da so neumrljive priče poguma in junaštva in novi dokazi o življenjski moči in življenjski upravičenosti našega naroda, ki je dal moč, kateri so vedno pripravljene žrtvovati tudi svoje življenje za zmago resnice, vere, doma in pravice. Toda zastor z njih smrtjo še ni dokončno padel; prišel bo čas, ko se bodo današnji štirje mučenci prikazali v narodnih očeh v vsej njihovi časti in slavi.

Po govoru so pevci zapeli pretresljivo žalostinko »Usmili se, Gospodi, nakar se je razvil veličasten sprevod na ferno pokopališče. Za krizem je stopala šoleta mladina z učitelstvom in vse cerkvene organizacije z zastavami, za krstami pa so za sorodniki mučencev korakali poveljniki novomeške posadke, zastopnik okrajnega komisarja g. Varini Giuseppe, politični tajnik g. Varini Alfio, zastopniki vseh uradov in ustanov ter štirisočgleda množica kmetov in mestnih pogrebcev. Zadnji v sprevodu sploh niso več utegnili priti na pokopališče in so morali prisostvovati naslednjim obredom za pokopališčnim zidom. Pogled na ogromno množico ljudstva, na krste mučencev in neutešljive številne sorodnike žrtev je bil tako pretresljiv, da nobeno oko ni moglo ostati suho. Ko so po končanih cerkvenih opravilih spuščali krsto za krsto v skupni grob, je kakor iz ene same duše zajokalo vse pokopališče. Od mekih nedolžnih otrok do starih kmetovskih grč in mešanov pa vse do junaka postrojenih vojakov in legionarjev so vrele vroče solze k nebu. Te solze, ki so iskreno prilele iz prave in nepokvarjene narodove duše, so bolj kot vse besede in govorenja dokaz enodušne ljudske in narodove sodbje.

Iz Novega mesta

— Življenje in smrt. V mesecu marcu je bilo v kapiteljski in šmihelski župniji rojenih 24 otrok, od tega 14 deklet dva pa dvojčkov in 1 mrtvorojenček. Po čila sta se Velikane Ivan in Mihelč Marija. Umrla so: Saje Franc iz Šmarjete, Korsin Franc iz Stopič, Košmri Ivan iz Stopič, Stopar Martin iz Kostanjevice, Ivanč Marija iz Brusnic, Štefanč Marija iz Podzemlja, Sodec Katarina iz Metlike, Zoran J. Žefa iz St. Petra, Kočvar Janez iz Zahje vas, Jančar Franciška iz Potov vrha, Mohar Ana iz Krke, Rugelj Terezija iz Zahje vasi, Goršin Jože iz Potov vrha, Straus Ivan iz Broda, Kovač Raza iz Novega mesta, Saje Janez iz Broda, Brodar Marija iz Novega mesta in Erjavac Jože iz Potov vrha.

— Mojskiški izpiti. Vsi kandidati, ki so se prijavili že v teku lanskega leta k polaganju mojskiškega izpita in vsi pomočniki, ki bi radi polagali mojskiški izpit, se svoje stroke, se obveščajo, da se bo

Ecc. l'Alto Commissario accompagnato dalla Sig. dott. Konvalinka Tavčarjeva ha visitato l'Istituto per la protezione della madre e del bambino. — Eius. Visoki komisar je v spremstvu zdravnice gospe dr. Konvalinke Tavčarjeve ogledal prostore Zavoda za zaščito mater, dojenčkov in otrok

do v kratkem ponovno vršili mojstrski izpiti v Novem mestu. Kdor od obrtnih pomočnikov želi polagati izpit, naj se takoj prijavi osebno ali pismeno pri Obrtnem združenju v Novem mestu z vsemi potrebnimi listinami. Obenem je treba plačati vse predpisane takse za izpit.

— V našem poročilu pod naslovom »Elektrika ubila hlapca« smo v nedeljski številki našega lista pričeli vest o nesrečni smrti Beleta Alojzija, uslužbenca pri g. Hadu v Novem mestu. Na prošnjo g. Hadla popravljamo nekatere napake, ki so se vrstile v poročilo. Po navedbi g. Hadla drog ob njegovi vrtni ograji ne nosi žice z visoko napetostjo, temveč le z navadnim svetilnim električnim tokom, zaradi česar je fant tak le omamlil. Na kraj nesreče so takoj prihiteli ljudje, ki so ponorečena z umetnim dihanjem skušali spraviti k zavesti, vendar pa je bil njih trud zaman. Poklican je bil tudi zdravnik, toda fant je že pred prihodom zdravnika umrl, ker mu je zaradi električnega udara in preostanega strahu šinila kri v glavo in povzročila njegovo takojšnjo smrt, kar je dokazala tudi obdukcija.

Zanimivosti

Ovečala tehtla 15 kg. Vrtnar Giovanni Pisano iz Ventimigije je pridelal na svojem vrtu ogromno cvetočo, ki tehtla 15 kg. Može razstaviti svoj pridelek na trgu v Ventimigiji, kjer je imela cvetočina glava ogromno občudovalcev.

Mati daruje kri za sina. V Bartu je žrtvovala 35letna Izabela Cestaldi iz Travnja, mati sedmih sinov, kri za enega izmed svojih otrok, ki je nevarno bolan. To je storila kljub temu, da se ponovno čuti mater.

Fronte tunisino: pattuglia celere sahariana in azione — S tuniškega bojišča: brza saharska patrila v akciji

KULTURNI PREGLED

Umetniški zbornik

Pravkar je izšla knjiga, ki bo v sedanjih razmerah na knjižnem trgu vzbudila radostno pozornost slehernega prijatelja lepe slovenske knjige — več kakor 300 strani obsegajoči »Umetniški zbornik« v redakciji slikarja Mihe Maleša in v izdaji Bibliofilske založbe (»Umetnosti«). Po monumentalnem »Slovenskem lesorezu«, ki ga je izdala lani ista založba, je »Umetniški zbornik« (številka 1 na naslovnih straneh) bil napovedovalna nadaljevalna priklpen dokaz podjetne delavnosti v službi naše umetnostne kulture.

Poglavitna zamisel te izdaje je jasna: dati slovenskemu človeku knjigo, ki bo poleg svoje vsebine, posvečene razumevanju in poglobitvi umetnostnih vprašanj, veselo očem, uživajočim izbrane primere slovenskega stvarjalnega dela v slikarstvu, kiparstvu in grafiki. Daj knjigo, ki bo morda nekdo dokument časa, težčega po dojetju nedavne preteklosti in pripravljajočega tla novi, še neznanji umetnosti, ki pride po tej vojni. Doslej ni bilo še v nobeni knjigi zbranih toliko reprodukcij tolikih slovenskih slikarjev, kiparjev in grafikov. Posebna značilnost tega preveza naše upodabljajoče umetnosti je v tem, da je zastopana samo sodobna umetnost z impresionisti in vsemi njihovimi nasledniki posebej še umetnost kulturno tako nemirnega in vzlic vsej stilni nedogmatosti in predhodnosti za naš razvoj tako važnega razdobja med dvema vojnima. V tem pogledu je doslej samo revija »Umetnost« omogočala tesnejši stik med čitatelji in živo umetnostjo. »Umetniški zbornik« je zdaj zbral in izbral premožne reprodukcije iz raznih revij in priložnostnih izdaj ter jim pridružil še neobjavljene podobe; tako je nastala likovno umetnostna knjiga, ki jo la-

hko po značaju in opremi primerjamo le s prav redkimi našimi knjigami, vsebinsko — kot celota — pa pomeni kar edinstveno novost.

Umljivo je, da je težišče take izdaje v ilustracijah. Teh je nekaj čez 300, tako da je le malo strani, ki niso ilustrirane. Poleg teh ilustracij v prvem, tudi po barvi papirja označenem delu zbornika in poleg številnih podob v besedilu je v knjigi 28 umetniških prilog. Med njimi so bar-

Miha Maleš

vaste reprodukcije slik Riharda Jakopiča, Matija Jamb, Božidarja Jakca, Mihe Maleša, Staneta Kregarja in Zorana Mušiča, dalje graficne priloge enajstih umetnikov, izvirne grafike osmih predstavnikov slovenske grafike in končno sta tu še dva izvirna barvna lesoreza (Maleš, Sedej). V vsem so objavljene v zborniku ilustracije skoraj 100 slikarjev, kiparjev in grafikov; razen desetorice so vsi še živi in po veliki večini aktivni v zboru slovenske umetnosti.

Ilustracije so reproducirane skrbno, a izbrane z okusom, kakor ga lahko pričujemo pri uredniku, ki je sam slikar in grafik ter uvažuje pri razvrstitvi slikovnega gradiva tudi dekorativne učinek knjige kot take. Izmed razpoložljivega gradiva so bile sprejete v zbornik slike, ki zadosti označujejo avtorjevo umetniško osebnost. Tu in tam pokažejo pomembnejšega slikarja tudi v njegovem razvoju (prim. Matija Jama). Vodilne umetniške predstavitelje več slik, drugi so zastopani z eno ali z dvema smotno izbranimi ilustracijama. Posebej je treba omeniti kolorirane slike, ki vedno dvigajo vrednost in pomen knjige. Med udeleženiimi slikarji so tudi zastopniki najmlajšega slikarskega rodu (L. Perko, Vladimir Lamut, M. Kavčič i. dr.).

Drugi del Umetniškega zbornika ima naslov »O umetnosti in umetnikih«. Uvažajo ga spominu Ivana Vavpotiča posvečeni prispevki, združeni s tekstnimi reprodukcijami rizb pok. umetnika. Poleg pesmi P. Golje je tu natisnjen nagrobni govor Saše Santla, dalje Malešev »Pismo Ivanu Vavpotiču« in odlomek pokojnikovega, malo pred smrtjo spisanega polemčnega članka, v katerem najdeš kos Vavpotičeve umetniške izpovedi zlasti glede na odnos do mladega umetniškega rodu.

Iz peresa našega velikega umetnika Riharda Jakopiča je objavljen odlomek njegove proze »Prizkazi iz mračnih

dnj«, tiste proze, ki mu je (po Jakopičevem zborniku in poznejših spisih) dala po pravici sloves najbolj samosvojega literarnega oblikovalca med slovenskimi upodablajočimi umetniki.

Umetnostni zgodovinar in kritik dr. Fran Sijaneč je spisa pregledni članek »Slovensko slikarstvo in kiparstvo« od impresionizma do novejših dob. V osmih poglavjih svojega pregleda označuje pisec vse količjak pomembne pojave in navaja imena vseh, ki so prispevali s svojim delom k razvoju slovenske umetnosti v obeh panogah. Pregled je spisan po strujah odnosno umetniških skupinah, v kolikor so le-te, kakor na pr. »Klub mladih« ali »Neodvisni«, vtisnile viden pečat slovenskemu slikarstvu in kiparstvu. Vmes so natisnjene nekatere Gasparjeve ilustrirane pesmi, nadalje pa se vrste ponatisi iz Prešerna in Gradnika kot literarne podloge k nekaterim reproduciranim ilustracijam, kakor je na pr. Tratnikova »Leonora« iz umetniških mladih let. Frana Tratnika zastopajo — poleg raznih slik in risb — njegovi umetniški »Aforizmi«. — B. Borko je prispeval članek »Občinstvo in umetnik«, nov poizkus razjasnitve starega problema o odnosu umetnika do občinstva in do tradicije, poizkus, ki ga je hotel pisec narediti z vidika današnjih socioloških in psiholoških teorij. Med umetniki in občinstvom, med stvarjalnim delom in tradicijo naj ne bo napetega razmerja, marveč naj se diferencionalna, razločevalna težnja stvariteljev in nivoizirajoča, izenačevalna potreba občinstva izravnavata na stalno rastoči ravni kulturnega življenja. To pa pomeni, da je potrebna notranja disciplina umetnikov prav tako kakor stalna umetnostna vzgoja širših narodnih slojev.

Pokojni Ivan Vavpotič je spisal nekaj časa pred smrtjo za ta zbornik članek »Slikar bi rad postal?«. V tem pogovoru z začetnikom uvaže mladega slikarja v nekatere značilnosti in višje umetniške potrebe njegove obrti in odkriva pri-

tem svoje lastne poglede na umetnost, talistko kot nekatere drobce iz svoje bogate umetniške izkušnosti. Za slikarja uhožiti in za ljubitelja barv, kakor je bil v prav posebni meri Ivan Vavpotič, je značilen njegov članek »O rožah in žarevanju«. V njem kaže, kako intenzivno doživlja umetnik svetlobo in barve. Z drugimi besedami: pisec pripoveduje o svojem doživljanju rožine duše, zakaj »tudi roža ima dušo«. Iz Vavpotičevega duševnega sveta so zajeta po »Jutru« poročila o zadnjih treh vodstvih po razstavah v Jakopičevem paviljonu (1942) in se tako včenjajo med dokumente o Vavpotičevi slikarski osebnosti. Cvetko Golar je pridružil temu pesem »Umetnik«, ki v nji opeva skrivnost in lepoto umetnikovega poslanstva.

Iz zapuščine pred mnogimi leti umrlega filozofskega in pedagoškega pisca dr. Franja Čibeja je objavljen še nenatisnjen članek »Umetnost in vzgoja«. Pri tem se vrača avtor k večno aktualnemu vprašanju določitve, opredelitve in označitve umetnosti ter razlaga svoje nazore o razmerju vzgoje do umetnosti in umetnostnega razumevanja ter do prave estetične kulture. Čitatelju, ki se bo poglobil v Čibejev stavček, bo nedvomno nudil dokaj podnetne snovi za razmišljanje in opazovanje estetske vrednot kot izrazito življenjskih in torej tudi zadosti pomembnih pojavov. Slikar Avgust Černigoj je zastopal s kratkim sestavkom »Novi realizem«, ki v njem označuje težnje in značaj sodobnega slikarstva z njegovim podajanjem dejanske obstoječih objektivnih vrednot. Predsednik Društva slovenskih likovnih umetnikov prof. Saša Santel je spisal za zbornik članek, v katerem opisuje postanek in razvoj organizacije, ki je združila vse slovenske umetnike in ki uspešno zastopa v javnosti njihove skupne interese. Prof. Mirko Subić je pisec članka »Nekaj misli o restavriranju slik«, uvažajoč bralca v malo znano in vendar mikavno tehniko obnavljanja starih umetnin. — Miha Maleš pripoveduje v »Srečanju z Jakopičem«, ka-

Čudovita žival je zeleni trdoživ

Po sjočjih ali leno tekočih vodah, ki so zarasle z rastlinjem, je zeleni trdoživ kaj navaden gost. Na rastline pritrjen izteza svoje lovke za majhnimi živalicami v vodi, ki jih omamlja z ožigalkami, posutimi po njih. Med lovskimi so usta, skozi katera porine ujetjo žival v telesno duplino, kjer je prebavi. Neprebavne dele zloča spet skozi usta, kajti druge telesne odprtine nimajo. Telo mu je ozka vredica iz dveh enoplastnih sten: notranje prebavne in zunanje zaščitne kožice. Med obema je oporna opna iz medsenčnice, ki strumi telo.

V stanicah notranje plasti živi enostanična zelena alga zoochlorella, ki daje trdoživu njegovo barvo. Ker potrebuje ta alga kakor vsaka zelena rastlina za uspevanje mnogo svetlobe, se nasele na trdoživ vedno na najbolj svetlih prostorih svojega bivališča. Od skupnega življenja imata oba, trdoživ in alga, svojo korist. Alga je v oboroženem trdoživu na varnem in dobiva plevel tega še od njega izdihanih ogljikovih dvokov, ki ga potrebuje za svojo prehrano, trdoživ pa porablja od alge pri usvajanju izločenih kislin za dihanje in prehrano od nje odvlečen sladkor, v katerega se izpreminja škrob, ki je proizvod alginog

usvajanja. Zeleni trdoživ (hydra viridissima) in alga zoochlorella živita torej v pravem sožitju ali simbiozi.

Zeleni trdoživ je dvospolnik. Jajca nastajajo v vnanji plasti spodnjega dela trupla. Oplajajo jih aemencije iz semenikov za lovskami. Ko priplavajo do jajčec, oplodijo jajce se čez čas odkrhe od rodnika, potone in se v 6-8 tednih razvije v majhnega trdoživa. Ta hitro raste in se pritrjuje na kakšno rastlino. Ob ugodnih razmerah, topli vodi in dovoljni hrani, pa se množijo trdoživi še drugače. Na truplu raste vogel brstič, ki dobi lovke in usta med njimi. Ko nekoliko odraste, se odleči in postane samostojen. Včasih ima star trdoživ po več brstov različne starosti.

Trdoživ zasluži v polni meri svoje ime: ima namreč silno močnost, obnavljanja izgubljenih delov telesa, če ga prerežemo po dolgem na dve, se obe polovici obnavljata, da dobimo dve živali. Pa tudi še manjši deli zrastejo v popolno žival, če ima oboje zati v rani plasti. S poskusom so dognali, da zadostuje za obnovo živali kosček, ki meri 1/4 mm v premeru, od brstičev, ki so v rasti, pa še nekoliko manj. Če nakoljemo trdoživa od usti v trup in s kajo

ploščico v rani zabranimo, da bi se zarašala, obnovi razcepjeni polovici tako, da ima potem dve usti in dva kroga lovke. Tu di te obnovitve »glave« lahko spet prerežemo, pa dobimo potem štiriglavo žival ali celo osemglavo. Od odnosa naklanih živali mremo dobiti enoglavce z več trupli. Posebno čudo vidimo, ako trdoživ obrnemo kakor prst rokavice. Če more, se takoj obrne nazaj. Ako mu pa to onemogočimo s tem, da ga obrnjenega prebodemo s tanko iglo ali ščetnico, se zgodi — ako to muko živ prenese — dvje: ali se ob iglici prešestne v dva dela, ki se vsak zase obrne v prvotno lego ter se obnovita, ali pa se ob iglici pretika o stanice obeh plasti tako dolgo, da jih pride večina nazaj v svoj prvotni položaj. Kar morebiti še manjka, v kratkem odraste, kar se ni preselilo, se odluči in odpade. V kratkem času je obrnjeni trdoživ zopet stari trdoživ.

Zeleni trdoživ je 1-2 cm dolg in ima prav tako dolge lovke, ki jih je 6-12. V sladkih vodah živi razen zelenega trdoživa še rjavi in sivi trdoživ, ki imata po 5. oziroma 20 cm dolge lovke. Mnogo trdoživov živi v morju. Najbolj znani so kraljaki in morske vetrnice.

Kako strelja protiletalsko topništvo

V preteklosti je streljalo topništvo večinoma v »črno«, to se pravi, streljanja s topovi so bili večini samo tisti, ki so bili posvečeni v skrivnost tega orožja, piše nemški podpolkovnik Benary. Danes je tudi umetnost streljanja poenostavljena in lahko vsakdo vodi ogenj poverjeno mu baterije.

To velja za navadno topništvo. Nekoliko težje so stvari pri protiletalskem topništvu, ki ima svoje cilje v zraku. Ta posel je v toliko nelahek, ker letala ne nudijo mirno stoječega cilja, marveč se premikajo z izredno naglico v treh ploskvah. Zaradi tega je treba pri ciljanju v zrak izračunati celo vrsto elementov, da se doseže točka, kamor je namenjen zadetek.

Najprej mora topničar protiletalskega topa ugotoviti smer letala. Pri tem ga podpirajo podnevi aparati za poslušanje šumov, ponoči pa še žarometi. Slušni aparati, ki določajo smer, ujamejo zvočne valove motorjev in usmerijo žaromete proti njim. S tem je obenem prihranjeno zamudno delo žarometov, katerim ni treba posebej raziskovati neba. Obenem pa je s tem izključeno, da bi letalo, katerega zasleduje mož pri protiletalski obrambi, bilo posvarjeno, naj se izmakne grozeči nevarnosti.

Mogoče bo kdo ugovarjal, da zvok potrebuje nekaj časa, preden napravi pot od letala do slušnega aparata. S primernimi okreti naprave je tudi ta nevesočnost premagana. Brzina zvočnih valov daje priliko za ugotovitev, s kakšno hitrostjo leti sovražno letalo. Potem osvetljuje z zemlje letalo z žarometi od več strani in vsota v svetlobnem stožcu pove, kako velja naravnati protiletalski top, da ne bo njegov strel oddan v prazno. Baterija torej vidi s svojimi merilnimi in usmerjevalnimi napravami letalo popolnoma natančno. Čeprav je brzina, s katero zapusti izstrelke topovsko cev, zelo velika, je vendar potrebno nekaj časa, preden prispe zadetek na cilj. To se zgodi približno v 25 sekundah. V tem času pa je letalo zopet napravilo nekaj poti, tako da je treba računati tudi s tem čimteljem. Računi pri takšnem ciljanju pa morajo biti zelo natančni, da ne nastanejo pomote, kajti že par sto metrov daljave igra tukaj veliko vlogo. Treba je torej ne prestopati zasledovati in kontrolirati brzino, s katero letalo vozi po zraku. Naprave za merjenje daljav so tukaj protiletalskemu topništvu v največjo pomoč. Prav tako je treba kontrolirati morebitno spremembo smeri letala in njegovo višino. Pri

tem je treba upoštevati, da imajo letala, posebno letala lahke vrste, neprestano možnost, da spremenijo svojo smer poleta tudi med časom, ko so izstrelki proti njim že na poti. Strelba pri protiletalskem topništvu mora torej računati tudi s tem čimteljem ter tako rekoč uganiti, kakšne namere ima sovražni letalec v tem pogledu. In končno je treba računati še z vremenskimi čimtelji: z vetrom, s težo zraka in temperaturo smodnika, kar vse ni brez vpliva na protiletalsko delovanje.

Smer, brzina in višina letala so elementi, ki nam jih pokaže posebna aparatura, s katero razpolaga vsaka protiletalska baterija. Čim krajši je čas, ki poteče med opazovanjem vseh teh naprav in med izstrel-

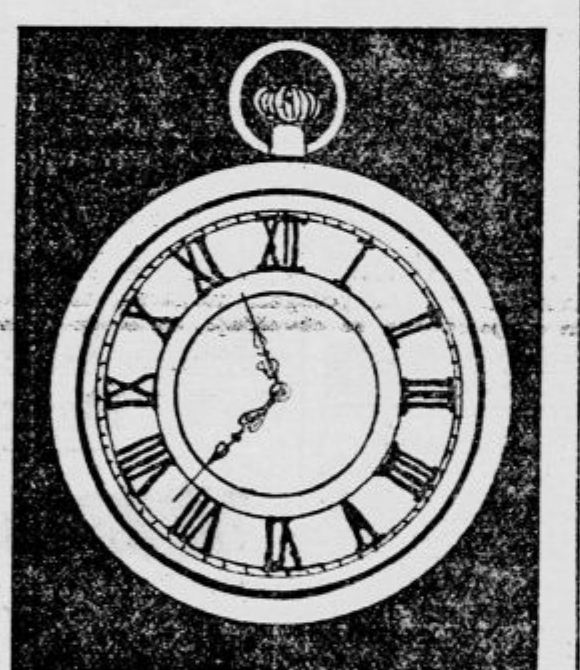
kom, tem verjetneje je, da bo zadetek pogodil cilj. Razume se, da se naprave te vrste nenehoma izpopolnjujejo. Pa tudi strelba pri protiletalskih topovih postaja vedno bolj izurjena. Skoro vsak mož pri protiletalskem topništvu je tako rekoč specialist, ki svojo funkcijo mojstrsko obvlada, poleg tega pa je tako razgledan v svojem področju in dovolj izurjen, da lahko vsako iz vsakega izpadlega tovarša.

Protiletalsko udeleževanje pomeni trajno pripravljenost in bliskoviti prehod od počitka k največji borbeni napetosti. Zaradi tega zahteva veliko duševnih in telesnih sposobnosti častnikov, podčastnikov in možta. Uspehi kažejo, da je protiletalsko topništvo osi v vsakem pogledu na svojem mestu, kar je važno ne samo za bojišče, ampak tudi za domovino.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

163. Kdo je bil Napoleon II.
164. Kaj so biseri?
165. Kdo je bil najbogatejši mož starega veka?

166. Ura.

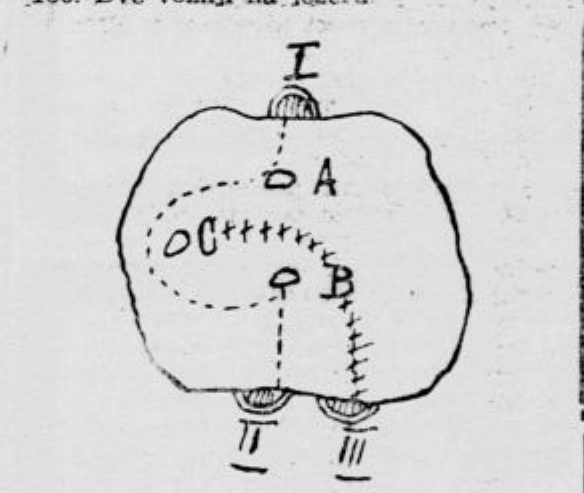
Številke je nadomestiti s črkami, potem dobimo:
I—III: števnik.
I—VII: najvišji vrh v Julijskih Alpah,
III—VI: šivalno orodje.

- V—VIII: snov iz ognjenikov.
IV—VIII: del telesa.
IV—IX: uradno osebo.
VII—XII: reko v Južni Srbiji.
X—XII: darilo.

Rešitev nalog 6. t. m.:

163. Svetloba prepotuje zemeljski ravn. v 1 sekundi lahko 7 in polkrat.
164. Višino konj merijo po »rokah« (1 roka = 4 cole).
165. Indijski domačini nagovarjajo »E-rokpo« z »memsahiba«, t. j. »gospo sahibo«; »sahibe« pomeni gospoda. Torej: gospo go. spoda.

166. Dve vožnji na jezcu.

Drobne zanimivosti

Ureditev kitajskih rek. V kitajski provinci Šansi so napravili načrt za regulacijo otondnih rek. Načrt obsega dobo 10 let in predvideva zaposlitev 7 milijonov mož. Regulacijska dela naj bi v prvi vrsti pripomogla k temu, da reke ne bodo več preplavljale bregov in povzročale ogromne škodo.

Porast veneričnih bolezni na Angliškem. Iz Lizbone poročajo po britanski statistiki za lansko leto, da se je število veneričnih bolezni v primerjavi z boleznimi te vrste v letu 1941. pomnožilo za 700 odstotkov.

Levi in kače v iztirjenem vlakcu. Pred dnevi je odšel iz Harlema vlak ki bi bil moral doseči knčno postajo Nimega. Med tovrstni vagoni tega vlaka je bilo tudi več voz, v katerih so prevažali zveri in prtljago nekega zvernjaka. Ko je vlak bil kakšnih 60 km od Harlema, se je izkono-

tiva iztrila ter potegnila za seboj nekaj vagonov. Naključje je storiло, da je bil med temi vagoni tudi vagon z levji in kačami, ki so porabili ugodno priliko, da so zapustili svoje kletke ter se raztepli po okolici, kar je povzročilo velik strah med prebivalstvom. Treba je bilo prirediti pogon na zverine ter so morali dva leva ustreliti z revolverjem. Ostale leve so ujeli, kače pa so prav tako izvabili, da so se vrstile v kletke. Ko so odstranili vire nevarnosti, je vlak po presledku šestih ur nadaljeval svojo vožnjo.

Velik požar v Parizu. V desetem okraju pariškega mesta je izbruhnil v skladu neke izvozne trgovine ogenj, ki je nastal zaradi napake v napeljevi za centralno kurjavo. Ogenj je povzročil tako hudo škodo, da se je zrušila hiša, ki je imela več nadstropaj, na kup. Škoda gre v milijone.

upal, da bi jo pobelil, in ne enega kurnika mu ne bi poveril, da bi ga sezidal!

Nekera mrzlega novembra večera je gospod Oskar Timondo zaklenil pisarno in stopil na cesto; nameraval se je temeljito sprehoditi, da bi si malo razvedril duha po dolgih osmih urah, ki jih je bil predsedal za svojo pisalno mizo.

Pravkar je hotel okrog ogla ko je med glasnim cvilenjem začutil in videl temen stvor, ki si je hotel priboriti pot med njegovimi nogami. Bil je pes z ročno košarico v gobcu, ki je cvilec in šepajoč, ob zidu počasi lezel naprej. Oskar se je naenkrat zdrnil: pogledal je pazljivo in zazdela se mu je, da psa pozna.

»Bile« je zaklical in četveročrke je takoj spremenil smer in se z repom med nogami približal tistemu, ki ga je klical. Res je bil bil iz mesa in kosti; zdaj predvsem iz kosti, res je toda bil je prav on! Oskar je pobolhal žival, vzela košarico in kos popsanega papirja iz nje. Pristopil je k električni luči in bral:

»Dragi Terenzio! Prosim vas, pošljite mi še nocoj po Blu območje večerjo; bodite uverjeni, da vam bom plačal dolg takoj, ko bom prodal nove sliko.« P. S. Prosim poskrbite tudi za psa.

Pod prvim delom listka je gostilničar pripisal: »Ne in ne! Dovolj je z angleškimi obljubami! Dokler mi ne plačate zaostanka, vam ničesar več ne pošljem!« Pod P. S. pa je Terenzio napisal: »Za psa na drugo nacin.« — Nu, videlo se je, kako lepo je poskrbel zanj!

Oskar je omahoval pri prebiranju: »Revež, prav on je!« Odlodil pa se je takoj. Dal je Blu košarico med zobe in mu sledil

WILKIE COLLINS

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

»Rada bi videla gospoda Dexterja.«
»Ne morete ga videti.«
»Zakaj ne?«
»Kako ste rekli, da vam je ime?«
»Macallan... gospa Macallan... mati Eustahija Macallan. Zdaj veste?«
Glas je nekaj godrnjal, nato je zarožljaj ključ v ključavnici.

V temi, ki je bila med gostim drevjem in grmovjem še bolj črna, nisem mogla videti drugega kakor da je nosila ženska z grobim glasom moški klobuk. Zaklenila je vrata, ne da bi naju pozdravila ali rekla kar koli; močje je šla pred nama proti hiši. Gospa Macallanova, ki je poznala ta kraj, ji je brez težave sledila, jaz pa sem se skušala čim bolj držati tašine bližine.

»Kakšna lepa družina!« je zašepetala moja tašca. »Dexterja sestra je edina ženska pri hiši in še ta je bebast.«
Stopile smo v prostorno vežo z nizkim stropom. Svetloba majhne svetilke, ki je gorela na drugem koncu veže, ji je dajala še bolj mračen izraz. Na področjih stenah so se tu pa tam videle podobne, a nemogoče je bilo dognati, kaj, predstavljajo.

Moja tašca se je obrnila k sestrici »moškim klobukom«:
»Najam hočete zdaj povedati, zakaj ne moreva videti gospoda Dexterja?«

Sestrica je vzela papir, ki je ležal na mizi in ga dala gospe.
»To je napisal gospod!« je dejala pridušeno, s hripavim glasom, to čudno bitje, kakor da ga je že ob sami misli na gospodarja navdajalo spoštovanje in strah. »Preberite, potem pa pojdite ali ostanite, kakor hočete.«

Odpila je nevidna vrata v zidu ter izginila kakor privid, midve pa sva ostali sami v veži.

Tašca je stopila k luči, da bi prebrala list, ki ji ga je bila dala ženska. Stopila sem za njo in ji gledala preko ramena na liste. Na njem je bilo zapisano z velikimi črkami in čudovito krepko pisavo:

»Oznanilo — Moja razgreta domišljija deluje. Pred mojimi očmi se vrste podobne junakov. V meni vstajajo od mrtvih veliki močje preteklih časov. Moji možgani so stisnjeni v mojo lobanjo. Kdor koli bi me v tem stanju prišel vzmernirati, tvega svoje življenje.«

Gospa Macallanova se je mirno okrenila k meni in me pogledala s svojim ironičnim nasmehom.

»Se želiš, da naj te popeljem k njemu?«

»Ako bi izpostavila v nevarnost vaše življenje, tedaj ne.«

Tašca je položila listič nazaj na mizo, ne da bi mi odgovorila. Nato je stopila proti obloku, ki se je nahajal na desni strani in onkraj katerega so vodile široke stopnice proti hrislovesu nasadu.

»Pojdi za menoj!« je dejala ter krenila naprej v temo. »Vem, kje ga najdemo.«

Tipaje sva prišli do stopnic, ki so vodila v prvo nadstropje in po njih do slabo razsvetljenega stopniškega presledka, ki ga je prav tako kakor vežo, iz katere sva prišli, razsvetljevala ena sama svetilka, pritrjena nekje v kotu, da ni bilo videti. Tu so se stopnice zaokrenile v nasprotno smer ter naju privedle do drugega presledka, kjer se je nahajal majhen hodnik. Na koncu tega hodnika sva lahko videli skozi vrata sobo, ki je imela obliko polkroga in v kateri je na podstavku ob kamini brela luč ter razsvetljevala ogromno zaveso, ki je padala na nasprotni steni s strepa do tal. Gospa Macallanova je odgrnila zaveso ter stopila na drugo stran, mignivši mi, naj ji sledim.

»Poslušaj,« mi je zašepetala.

Za zastorom sva se znašli na mračnem hodniku, na koncu katerega je padal na zaprti vrata šarek svetlobe, ki je prihajal iz neke svetilke. Priluhnila sem in zaslišala sem nek glas, ki ga je spremljal gluhi ropot in neke vrste škrpanje, prihajajoče z druge strani stene in ki se je zdaj približevalo, zdaj oddaljevalo, po dokaj velikem prostoru, kolikor sem mogla presoditi. Zdaj je gluhi ropot in škrpanje preglasilo besede, zdaj spet je postajalo tišje, kakor da se oddaljuje in glas je postajal močnejši. Vrata so morala biti obložena, ker kljub napetemu prisluškovanju nisem mogla ne razločiti besed, ne ugotoviti, od kod prihaja ropot in škrpanje.

»Kaj neki se dogaja na drugi strani?« sem zašepetala tašci na uho.

»Stopaj potihno in pridri pogledat.«

Razgrnila je zastor za nama, da je prestregla svetlobo, prihajajočo iz okrogle sobe, nato je neslišno pritisnila na ključko težkih vrat in jih odprla. Tako sva skriti v temi gledali skozi odprta vrata. Videla sem, ali vsaj zdela se mi je, da vidim dolgo sobo z nizkim stropom. Plamen ugašajočega ognja je dajal edino svetlobo, ki mi je omogočila, da sem za silo razpoznala predmete in razdaljo. Ogenj je razlival rožnato svetlobo po sredini sobe ter po nama nasprotni strani, dočim sva bili midve skoro docela v temi. Komaj sem vstala da opazila, že sem zaslišala tisti gluhi ropot ter škrpanje, ki se mi je približevalo. Na visokem naslanjaču, ki se je premikal na kolescih, je sedelo bitje z valujočo grivo, bitje, ki so se mu roke naglo premikale navzgor in navzdol ter dajale mehanizmu naslanjača kar največjo brzino. Ko je prišlo skušntrano bitje do mene, je glasno govorilo:

»Jaz sem Napoleon pred Austerlitzem! Jaz govorim in prestoli se rušijo, cesarji padajo, narodi trepetajo in tisoče ljudi se bori in umira.«

V trenutku mi je naslonjač izginil izpred oči in človek, ki ga je premikal, je postal drugo bitje:

»Jaz sem Nelson!« je vpil. »Poveljujem floti v Trafalgarju. Zapovedujem s slutjo v zmago in svojo smrt. Vidim, kako me sprejemajo bogovi medse, vidim svoj pogreb; vidim solze, ki jih preliva moj narod, vidim svoj prihod na slavno angleško grobišče; moj spomin bo ovekovečen, pesniki me bodo proslavljali v svojih nesmrtnih pesmih!«

Voziček je škripal proti drugemu koncu sobe, nato se je vračal proti nama. Znova se je prikazala pred mojimi očmi v slabi svetlobi fantastična in strašna pojava na pol človeka, na pol blazine. Ko se je znova oddaljeval, je postal Shakespeare, nadaljujoč svoj pohod po sobi. V trenutku, ko se je bližal kamini, je zagorel poslednji ogorrek. V svitu plamena naju je človek zagledal na pragu odprtih vrat. Voziček se je nenadoma ustavil, nato se je obrnil in se kakor divja žival zapodil proti nama. Komaj sva se mu utegnili umakniti, že se je zapodil v zaveso in jo strgal. Skozi luknjo je prodira svetloba svetilke, ki je gorela v okrogli sobi. Invalid je ustavil svoj vozček, sklonil je glavo in naju radovedno gledal.

»Zmečkal sem jih! Zdrobil sem jih na koščke, ker so se drznili semkaj!« je mrmljal samemu sebi.

Nato naju je pogledal. V tistem trenutku se je vrnila njegova misel k Shakespearu in kraju Learju.

»Gonerilla in Regana, moji dve izpriženi hčerki!« je zaklical. »Pekel mi ju pošlji, da bi se mi rogali!«

A NEKDOTA

VOLTAIRE IN GOST

Neki bogataš, ki je bil znan tako po svoji neotesanosti kakor po kratki pameti, je povabil Voltairea na kosilo.

Voltaire je z velikim tekom jedel in gostitelj se ni mogel premagati, da ga zaradi tega ne bi zasmejoval, češ da bi si ne bil nikdar predstavljal, da bi mogel velik filozof pokazati tako navdušenje za dobroto, ki so na mizi.

Na to je Voltaire odvrnil:

»Zelo lepo, tako boste vsaj v bodoče vedeli, da je dala Narava, kar je dobrega za vse ljudi in ne samo za bedake!«

IZ LJUDSKE POVESTI

... in razbojniki so ujeli dobrega in plemenitega moža ter ga neusmiljeno mučili. Vsak dan so mu odsekali po en prst z roke ali noge... Celih sedem tednov je moral ubogi človek prenašati nepopisljive muke.

KRATKO VESELJE

— Gospodična Mira, ali bi bilo vašemu očetu po volji, če bi postal njegov zet?

— Mislim, da bi ga to celo zelo veselilo... Njega vesele vedno nevarne stvari kakor mene.

PRI ZENITVENEM POSREDOVALCU

»Prosim fotografijo te dame,« je rekel ženitvenik kandidat, »ki ima 200 tisoč lir dote.«

»Obžalujem,« je odgovoril posredovalec, »to ni pri nas navada. Če presega dote 150 tisoč, ne kažemo fotografij neveste!«

Sello Fiori:

Bilo je napisano

Enzo Romani, mlad, nenavadno prikupne vnanosti in lepah nad, je absolvirati umetnostni lice. Človek na mestu; v neredu je bila včasih le njegova prehrana, ki je bila tudi edini vzrok njegove slabe prebave. Po izpitu je šel na letovanje.

Nas Enzo je diplomiral v arhitekturi; drznil pa si je tudi slikati. Vsekar, bil je mladec, poln dobre volje in nad vsem fantazije. In, da bom odkriti: v svoje slike je deval toliko fantazije, da si s težavo razbral, kakšne sorte so njegova dela. Sicer se to naše dni mnogokrat dogaja. V arhitekturi pa je bil Enzo Romani neprekosljiv v gradnji — gradov v oblaki! Tu je bil višek Blesteč dokaz za to, je doprinesel, ko se je v Cortini seznanil s komaj osemnajstletno gospodično Olgo hčerko edinko Oskarja Timonda, veletovnega z žilvili, ki si je s pomočjo trgovine ustvaril vsega uvaževanja vredno premoženje.

Enzo ni bil sam v Cortini. Spremljal ga je Bil, neločljivi prijatelj radosti in bolečin, naslad in postov. Sila razumnega žival je bil psiček Bil. Ne samo prijatelj; bil mu je tudi goreče postrežljivi sluga. Bil je vsako jutro najprej ob določeni uri zbudil gospodarja in mu prinisla obloko: srajco, spodnjice, hlače, nogavice, čevlje kar je Enzo vsak večer preden je legel v posteljo, stresel povsod; včasih kar po tleh prostornega podstrešja petnadstrojne palače, v kateri je stanoval.

Ce je Enzo Romani uporabljal svojo najboljšo fantazijo za zidanje gradov v oblaki, lahko predstavljamo ves sijaj tistega, kar

je začel zidati po snidenju z gospodično Olgo. Jeseni naj bi skupaj naredila izlet na očarljive florentinske griče...

— Z vašim strojem, naravno: ker vi gotovo imate stroj?

— Da, da... kako ne? Res da je majhen, naravno, koristen strojek...

In da ne bi obtežili svoje vesti z novo lažjo, je jadrno segel v žep in potegnil vžigalnik... Končno, ali ni tudi vžigalnik stroj?

Idila je torej pričela poganjati. Dekletov oče, kakih 50 let star plešast možiček, debelušast, dober čen, je Enza dobrohotno gledal kot bodočega zeta. Nameraval je po povratku v mesto proizvesti kako je z njim in potem bi bila zadeva urjena. Mati pa dober stot težka žena, je zmecrom ko je našla mlada človeka sama, kar kriminalno pogledovala in hropela kakor naduša žival.

Enzo je temeljito preudrnil vse negativno in pozitivno in se je iz previdnosti branil izdati svoje ime. Dal je naslednji naslov: »Enzo Maroni, ulica B. št. 120.« Ni si delal iluzij in je nekega dne kar na lepem izginil.

Ko je Olga, ki se je bila resno zaljubila vanj, spoznala, da je izigrana, je mnogo dni prejkala od bolečine in jeze.

Sicer pa ni bilo tako hudo. Res je bil naslov napacen, ime pa je bilo prav za prav isto, samo črke so bile prepravljene.

Brezuspešne pa so bile poizvedbe, katere je povzel Olgin oče, ki je goleda hčerkinja žalost, pri anagrafičnem uradu mestne občine.

— O, ti slepar! Lažnivec! — je včasih planilo dekle. — In zdela se je, da je moj kuhan in pečen!

— No, meni se ni nikdar zdel genij! — je poskušal oče. — Niti ene sobe ne bi mu za-

Enzo ni čakal, da bi željo ponovil. Nemudoma je razpostavil ob prosto steno pol tuceta slik.

— Dobro... dobro; in kaj delate, če smem vprašati.

Enzo ni takoj odgovoril, tako ga je presenetilo nenavadno vprašanje; potem je povzel: »Kaj delam? Lepa je ta, prodajam jih.«

— In... dobite koga, ki jih kupi? Dobro, poslušate le mladenič: moja žena in moja hčerka bi vas zelo radi videli. Ali sprejmete moje povabilo drevi na večerjo?

— Toda jaz resnično...

— Ne, ne! Ne dopuščam ugovorov. Pričakoval vas bom pri večerji; na svidenje drevi ob dvajsetih. Evo naslov! In ne pozabite Bil!

Doma pri kosilu je Oskar razlagal: »Res nima niti pare; toda je iz dobre družine in zelo priden sinko. Jaz pa bi v svojem podjetju nujno potreboval pomoč; moral bi sprejeti uradnika. Če postane moj zet, bi Enzo Romani mogel postati tudi moj poslovni član.«

Medtem ko je oče govoril, je Olgo srce trepetalo od radosti in sreče pijana duša je dala njenim očem čudovit ogenj.

— Kdo ti je pa povedal, da more nekdo, ki je študiral arhitekturo in slika, pomagati prodajati tvoje blago? — je podvomila žena.

— Jaz ti rečem! Jaz draga moja Tilda! Človek, ki mu uspe prodajati slike, kakršne je meni pokazal, bo kar neprekosljivo prodajal blago!

Kocka je padla. In Enzo Romani, ki je opustil perspektivne in planimetre načrte, palete in čopiče, sliče in slike, se je poročil s Olgo Timondo in postal veletovlec z žilvili.

SPORT

Še o Bogataju in tovariših

Morda zadnje poglavje o morda zadnjem table-teniškem turnirju minule sezone

K večeršnjim podotkom o zadnjem table-teniškem turnirju v spetni režiji sportne sekcije Hermesa nam je naš sodnik napisal še naslednjih nekaj opazovanj:

Neugnani table-tenisti so imeli v soboto, nedeljo in ponedeljek, kakor so napovedali, svoj »zadnji« nastop v tej sezoni. Ni pa še bil niti ta nastop pri kraju, ko so se že dogovorili za naslednjega in se še sporekli povrh, kdo naj priredi: še enega... Toliko naj bo za uvod, da boste videli, da ti moške se ne mislijo pospraviti svojih loparjev, miz in mrež, v katere so letos ušli lepo število novih pristašev in navdušenih igralcev.

Na tekmovalstvu, ki ga je priredil zopet Hermes in katerega organizacija je bila zlasti v nedeljo zelo dobra, je nastopilo zopet preko 100 tekmovalcev in tekmovalk, ki so tekmovali v vseh skupaj sedmih kategorijah, ki so bile vse, razen damskega prvenstva, zasedene zelo številno in ni čudno, da se je tekmovaljevo zavleklo do tretjega dneva, dasi so neprestano igrali na štirih mizah.

Najbolj so se seveda izkazali zopet stari rutinirani igralci, med njimi zlasti

Bogataj (Hermes),

ki je dosegel kar štiri zmage, od katerih je bil najbolj vesel seveda one v skupnem poedincev. Prav tako dobro so se odrezali tudi Hermesani v celoti, kajti prioborili so si prav toliko prvih mest in še mnogo drugih vidnih. Med favoriti je zopet razočaral svoje pristaše Bradeško, ki si je sicer prioboril vstop v finale, kjer pa se je moral zadovoljiti samo s četrtim mestom. Po sebnem dobro in tudi efektivno je igral v tem tekmovalstvu

Požnel (Hermes),

ki bi bil »skoraj« zasedel prvo mesto med posamezniki. Od ostalih moramo zlasti še pohvaliti Krečiča, ki je po precej dolgem odmoru in zelo kratkem treningu pokazal prav lepo igranje in tudi zaduženost zmagal v skupini B, dalje Medveda, ki se je plasiral pri poedincih med prvo osmorico ter slednjič Morana, ki je bil tudi že zelo blizu finala in je že v 1. kolu odpravil nevarnega Šuberta.

Posebno presenetljiva je bila skoraj gladka zmaga Hermesa I. nad Korotanci v tekmovalstvu moštev, kjer je doživel Bradeško kar dva poraza, najprej pri Bogataju in nato še pri Požnelu.

Drugače kakor na prejšnjih turnirjih je bilo tudi damsko tekmovaljevanje na zadovoljivo višini, čeprav so nastopile samo štiri — toda najboljše. Posebno moramo pohvaliti Fugino, ki je od vseh največ napredovala in bi zaslužila tudi prvo mesto — pravijo, da ima odličnega trenerja — čeprav lahko rečemo, da je bilo vprašanje zmagovalke zelo odprto, ker so vse štiri močno izenačene, kar kažejo že sami izidi, ki so zahtevali večinoma po 3 sete. Zmagovalka Pogačarjeva je pokazala zelo dobro obrambno igranje in pa, kar je tudi odločilo — največjo mirnost.

Pri juniorjih so imeli zopet glavno besedo Stefan Strojnik, Potočnik, Meden in Mlakar. Zelo nevarnega nasprotnika je imel zmagovalec v Jankoviču, ki ga ni porazil ravno fair.

Po tekmovalstvu je bilo zmagovalcem razdeljenih 26 krasnih, večinoma praktičnih nagrad, ki so jih nagrajenci res zaslužili vzprijeto vztrajnega treninga.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 8. APRILA 1943-XXI.

7.30: Slovenska glasba. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče, 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Napevi in romance. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. 13.25: Prenos na Nemčijo. 14.00: Poročilo v italijanski. 14.10: Vojaške pesmi. 15.00: Poročilo v slovenski. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Koncert antične in sodobne glasbe. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Lahka glasba. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.40: Simfonični koncert vodi dirigent Alceo Galliera. 21.40: Predavanje v slovenski. 21.50: Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijane. — Opera glasba. 22.15: Pesmi za vse okuse, vodi dirigent Segurini. 22.45: Poročila v italijanski.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 8. aprila, ob 18.30: Veliki mož. Red Četrtek.
Petek, 9. aprila: Zaprt. (Generalica.)
Sobota, 10. aprila, ob 18.30: V času obiskavanja. Premiera Red Premierski.
Nedelja, 11. aprila, ob 15: V času obiskavanja. Izven. Cene od 20 lir navzdol.
— ob 18.30: Prava ljubezen. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

»Veliki mož«, izvorno delo dr. Ljube Prenerjeve. Osebe: Vrhunec — VI. Skrbnik, Praznikova — Starčeva, Praznik — Cesar, Nada — Rasbergerjeva, Zorin — Brezigar, dr. Votlina — Peček, dr. Močerad — Košuta, prof. Pivnik — P. Kovič, Vovk — Lipah, Ljask — Kosič, Modrijan — Raztresen, Skaza — Bratina, Grajšek — Blaž, Mogočnik — Drenovec, Kresnik — Nakrst, Milka — Sanci-nova, Komisar — Gorinšek, Režija: Milan Skrbnik, Scena: A. Gerlovičeva.

E. Gregorin: »V času obiskavanja.« Drama bo uprizorjena v velikonočnem času, t. j. od tiste sobote, 10. t. m., do velikonočnega ponedeljka 26. t. m. E. Gregorinovo pasijonsko dramo »V času obiskavanja«, osem postoj o Jezusovem poslanstvu. Nastopajo: Marija — Starčeva, Jezus — Gregorin, Janec — Verdonic, Simon-Peter — Bratina, Juda iz Karije — Nakrst, Vel. duhovnik — P. Kovič, Prvak starčin — VI. Skrbnik, Rabi Gamaliel — Presetnik, Farizej — Gorinšek, Saducej — Lipah, Poncij Pilat — Peček, Stotnik Petronij — Drenovec, Gladiator iz Galije — Potokar, Veronika — Simčičeva itd. Režijo ima avtor G. E. Gregorin. Glasba, ki spremlja delo skozi vsa dejanja, je delo prof. M. Tomca.

OPERA

Četrtek, 8. aprila, ob 18. uri: Madame Butterfly. Premiera. Red Premierski.
Petek, 9. aprila: Zaprt.
Sobota, 10. aprila, ob 18: Zemlja smehljaja. Izven. Cene od 28 navzdol.
Nedelja, 11. aprila, ob 10.30: Sirota Marko — Obuti maček. Prireditelj GILLa.
— ob 18: Thais. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Prva letošnja uprizoritev Puccinijeve opere »Madame Butterfly« bo za premierski abonma v četrtek, 8. t. m. Opera je deloma na novo zasedena. Tenorsko partijo Pinkertona bosta pela Lipušček in Sladoljev, partijo konzula Sharplessa G. Popov, partijo Gora Sladoljev in J. Rus. Pri

premieri bo pel Pinkertona Lipušček, Gora Sladoljev. Butterfly poje Heybalova, Suzuki — Golobova, Kate Pinkerton — Španova, princ Yamadori — Dolničar, borce — Lupša, komisar — M. Gregorin, uradniški registrator — Skabar, mati — Škrjančeva, Opera dirigira D. Zebre, režira C. Debevec, inscenator: A. Foriga.

Morda še ne veste,

— da je Črno morje sestavljeno iz treh plasti. Gornja plast je globoka 15 metrov in je skoraj izključno iz rečne vode; srednja, ki vsebuje neznatne količine soli, je iz raztopljene ledu; spodnja pa vsebuje zelo malo kisika. Zaradi tega je to morje zelo temno in je dobilo tako ime;

— da so v Münstru v Nemčiji še v preteklem stoletju čakale ženske težke preizkušnje. Ko so bili poročni obredi v cerkvi opravljeni, je moral teči ob nevestini kočji; do doma; tam je moral svatovsko obleko zamenjati za delovno in med gostiljo opravljati domača dela ter se naposled postaviti za nevestino stolico s praznim krožnikom pod pazduho in tako prisostvovati pojedini;

— da so prebivalci zooloških vrtov, razen opic, med letalskim napadom zelo hladnokrvni;

— da so leta 1500. brezuspešno oblegali grad Müden na Nizozemskem. Kar ni doseglo orožja, pa je dosegla zvižga. Položi so veliki sod na voz in ga odpeljali pred obzidje. Branilci so mislili, da jim grozi strašen top in so rajši odprli vrata;

— da so ključavnice, seveda v enostavnejši obliki in iz lesa, poznali že 2000 let pred Kr., sodobna ključavnica pa se je pojavila konec 17. stoletja;

— da cebra pijejo na studencu po določnem redu: najprej samci, potem samice (matere) in naposled mladina. Če mlada cebra ta red prekrši, jo odrasla takoj prepodi na njeno mesto;

— da je nek argentinski mehanik izumil robota-dojiljo, ki zna med drugim tudi uspraviti dojenčke;

— da je neki krojač v Stockholmu za stavo napravil v dveh urah celo žensko obleko;

— da so v Švici šoferji po petih letih službe odklikovani s svetinj, ki jih naredi nedotakljive v pogledu prekrškov cestnih predpisov;

ZAHVALA

Za odkritosrčne dokaze iskrenega sočustvovanja, ko smo jih prejeli ob prerani izgubi naše nad vse ljubljene-zlate hčerke, gospodične

BERNIK MIJE

izrekamo našo najpriskrnejšo zahvalo.

Posebno zahvalo izrekamo vodstvu gimnazije pri Uršulinkah, bivšim sošolkam za prekrasno petje, ter bivši sošolki gđ. Cernogoj Vlasti za v srec segajoči nagrobni govor, ravnateljstvu in gospodu razredniku trgovske akademije ter sošolkam, vodstvu in strežniškim osebju interne klinike, vsem darovalcem prekrasnih vencev in svežega cvetja, ter končno vsem onim, ki so našo nepozabno hčerko v tako velikem številu spremlili na njeni poslednji poti k večnemu počitku.

Sv. maša zadušnica za blagopojkino se bo darovala v petek, dne 9. t. m. ob pol 7. uri v farni trnovski cerkvi.

Ljubljana, dne 7. aprila 1943.

Globoko žalujoči starši in ostalo sorodstvo.

Umrla nam je naša dobra mama, gospa

HELENA MAGISTER

roj. Zakotnik

posestnica in gostilničarka

Pogreb drage pokojnice bo v četrtek, dne 8. aprila 1943 ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Zaloška cesta št. 143, Moste, na pokopališče k Sv. Križu.

LJUBLJANA, dne 6. aprila 1943.

Žalujoči hčerki CIRILA in MINKA ter ostalo sorodstvo

Mali oglasi

Kdor išče službo, plača se vso strošeno L. — 30. in drž. in prov. takse — 30. in dajanje naslova ali šifro L. 2. — Najmanjši iznos za te oglase je L. 7. — Za število in dopisovanja je plačati na vso strošeno L. 1. — Za vse druge stroške L. — 30. in drž. in prov. takse L. — 30. in dajanje naslova ali šifro L. 2. — Najmanjši iznos za te oglase je L. 10. —

Hišni posli dobijo službo

Služkinja
ki je zmožna tudi kuhati, dobi takoj stalno službo. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Zanetjivac«. 5645-1a

Kuharico
poseljeno in čisto, zmožno samostojne kuhe in vseh hišnih del, sprejme boljša družina treh odraslih oseb v dobro službo. Plaša 350 lir. Nastop takoj ali po dogovoru. Nastop v vseh pool. Jutra. 5676-1a

Uradništvo išče službo

Trgovci, zadrage, društva, obrtniki!
Za poslovno italijansko korespondenco, prevode cenikov, navodil, tolaženje pri uradih se prijavite zmožni in rosen. Prevajamo delo na dom ali pride k stranki, dnevno, tedensko ali po dogovoru. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Referenca«. 5674-2

Vajenci + ke

Kot vajenka
v trgovino z mešanico blagom se sprejme deklica z boljšimi šolskimi spričevali — vsa okrasa v hiši. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »15. letna«. 5682-44

Vajenko
sprejme frizerki salon »Rakar«, Prešernova 7. 5685-44

Krojarskega vajenca
ali vajenka, sprejemam. Krojašvo Lombar, Arjella Roa 12. 5691-44

Kupim

Uro
Glasbiste ali Schaffhausen kupim. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Precizno klo. 5438-7

Uro
Glasbiste ali Schaffhausen kupim. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Precizno klo. 5450-7

Prodaj

Gramofon
in plošče si izposodite proti mali odškodnini pri tt »Everest«. Prešernova 44. 212-M-J

Mrčes
uš, sevece (odl. id.) za usvajajo unič. a »Toma«-scaskom Drogerija Kanc, Zilorska ulica 1. 5646-6

Jedilni servis
in prebo prodaj Nastop v vseh pool. Jutra. 5691-6

Bosanski čilim
(preproga), 3x2 m. rahl. ena, v prosto po ugledni ceni. Ogled od 13. do 15. popoldne. Nastop v vseh pool. Jutra. 5679-6

Otroški voziček
globok, moderen, ugodno napravljen. Nastop v vseh pool. Jutra. 5693-6

Plohov
30 mm. večje količino, prodam. Informacije in prijavitelji pri Fornir, Franciškanova ulica. 5697-6

Damast prt
velik, s 6 servisi, popolnoma nov, krasen predvotno prima la blaga ugodno prodam. Ogledati od 14. do 17. Jermol. Petarčeva 24 (Koncertnega). 5693-6

Preprogo
lepo s krasnim vzorcem, prodam. Nastop v vseh pool. Jutra. 5693-6

Auto, moto

Avtomobil
sestavlja ali potovornu, kupim. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Avto«. 5690-10

Za 1000 kilogramov
nosilnosti motorna trikolica v odličnem stanju zelo ugodno napravljen. Gasogeno Merkur. Puharjeva 6. 5697-10

Pohištvo

Lep kauč
kombiniran, 3000 lir, postolja z vzmetnim vložkom, prodam za 350 lir. Nastop v vseh pool. Jutra. 5700-12

Samsko spalnico
moderno, španovsko, polirano, kavkaški reš predvotna izdelava, nerahljeno, 8 komadov, prodam za 6500 lir. Ogledati od 9. do 13. ure. — Moste, Društvena 23. 5691-12

Pohištvo
Biedermier, izjemno omara s predali omara in mize. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »St. 682«. 5692-12

Pohištvo
za kompletno, lepo in dobro ohranjeno, moderno spalnico in kuhinjske kredence, kupim. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Možerno«. 5693-12

Parcelo
kupim. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »100.000 lir«. 5497-20

Kupim hišo
v bližini Ljubljane ali Novega mesta, najrajše v vrtom. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Prihodnje 150.000 lir brez posredovanja«. 5498-20

Vilo
v vrtom kum takoj neposredno. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Do 500.000«. 4790-20

BERITE OGLASE!
ČITAJTE »JUTRO«!

Kolesa

Več tricikljev
nekaj novih, nekaj rabljenih, zelo ugodno napravljen. Gasogeno Merkur, Puharjeva 6. 5698-11

V najem

Neobdelano zemljo
dam brezplačno v najem. Nastop v vseh pool. Jutra. 5677-17

Stanovanja

Stanovanje,
eno ali dvosobno, izjemno ali precej. Tri osebe. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Stalna stranka«. 5547-21a

3000 lir nagrade
dam onemu, ki mi odstopi ali prekrši 2 do 3-sobno stanovanje. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Tako! 77«. 5699-21a

Sobo odda
z posebnim vzhodom, oddam boljšemu gospodu ali gospodini v centru mesta. Nastop v vseh pool. Jutra. 5687-23

Opremljeno sobo
z posebnim vzhodom, oddam boljšemu gospodu ali gospodini v centru mesta. Nastop v vseh pool. Jutra. 5687-23

Sobe išče
s posebnim vzhodom v bližini Sv. Petra c. izjem. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Ogl. sotna«. 5690-23a

Sobico
v predmestju, poseben vhod, tudi področje ali neopremljena, uporaba restavracije, izjem. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »120 lir«. 5698-23a

Sobo
z dvema posteljami ali prazno po možnosti s souporabo kuhinje, izjem. Pomoč na ogl. odd. Jutra pod »Mre«. 5679-23a

Razno
Prevedi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije »SERVIS BIRO«, Selenburgova ul. 4

Oggi al Cine UNION

Danes v kinu UNION

presenta predvaja

Una storia d'amore

ZRTEV VELIKE LJUBEZNI

REGIA M. Camerini

A. ALEXANDER:

10

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

Zakaj se tako tenkovestno prikriva podrobnost, ki bi jo imel vsak državljani pravico zvedeti in ki ima vsako oblastvo neustajljivo dolžnost, da jo razglasi? Zakaj kriminalna policija ne pove, da gre polovica zločinov, ki so jih v zadnjih mesecih baje izvršili »neznani storilci«, na rovaš enega samega mogočnega poedince? Poudariti je treba, da je izraz »mogočnega« docela upravičen, če pomislimo, kako klavirno so se izjalovili vsi poskusi policije, da bi ga dobila v roke.

Mimo tega bi bilo koristno vedeti, zakaj se obsežno gradivo, ki zadeva tega človeka, hrani na skritem kraju in zakaj so vsi spisi, ki se nanašajo nanj, označeni z začetnico »W« namesto njegovim imenom, čeprav je vodilnim uradnikom dobro znano, da se piše Wilkins?

Že danes vemo, da bo zadeva »Ala Fullerja« najpoznejše čez teden ali dva tedna končala v tistem tajnem skrivališču pod značko »W 104« ali morda tudi »W 105«, kjer bo čakala nadaljnjih, kakor se je zgodilo že s prejšnjimi 103 zadevami. Izmed teh 103 zadev se jih nanaša devet in petdeset na umore

ene ali več oseb, sedem in dvajset na velike tatvine z vtiomom, štirinajst na omejitve osebne svobode in druga nasilstva, tri pa na napade proti javnim prometnim sredstvom, zaradi katerih je izgubilo življenje več kot dva in trideset oseb.

Po listinah, ki leže v zgoraj omenjenem tajnem arhivu, je bandit v celoti povzročil smrt več kot sto desetih oseb, med katerimi je bilo sedem policijskih uradnikov. Razyzen tega je treba imeti na misli, da se hranijo v tajnem arhivu samo tisti spisi, iz katerih neoporečno izhaja, da je povzročilec zločina skrivnostni Wilkins. V drugih slučajih, kjer je bilo le količjak moči naprti krivdo »neznancem«, so bile zadeve uvrščene pod raznimi manj vidnimi naslovi, da ne bi tolikanj bodle v oči. Ako bi vse te zadeve vestno preraševali in uredili, bi se število žrtev »neznane« pošasti v človeški podobi kaj hitro podvojilo, če ne potrojilo.

Kako naj si razlagamo vse to? Ali gre za korupcijo ali vsaj za popolno nezmožnost policije, da bi zmagovito končala boji proti zločincem, čigar prekanjenost, odločnost in brezvestnost se dviga za tisoč vatlov nad povprečno mero? — Mislimo, da za oboje. Naša policija je organizirana tako, da je kos samo zločincem, ki njih bistroumnost ne presega bistroumnosti prazmogilav in okornih detektivov. Vsak drug zločinec, čigar metode le za trohico presegajo normalno, ostane in mora ostati zmagovalec...

Wilkins! Privikrat vržemo to ime med občinstvo. V današnji številki priobčujemo tri fotografije nedosegljivega zločince v treh različnih preoblikah. Dejstvo, da prihajajo te slike iz arhiva redarstvene

popisne službe, je pred vsem dokaz nezmožnosti poklicanih, da bi očuvali uradne skrivnosti, mimo tega pa tudi dokaz kaznjive trdnosti, s katero prikrivajo občinstvu svoje neuspehe in si tako onemogočajo poslednji pot, ki jim ostane: da bi vsaj s pomočjo občinstva dobili zločince v roke, če mu sami ne morejo do živga.

Zato vabimo vse čitatelje, naj pomagajo zgrabiti Wilkinsa! Kdor je le enkrat videl zločince v kateri izmed tu priobčenih preoblek, je naprošen, da stopi neutegoma v zvezo z nami. Hkratu naznanjamo, da imamo o Wilkinsu dokaj več gradiva, nego bi ga mogla pokazati policija, ker razpolagamo razen s prepisi vsega, kar skriva le-ta v svojem tajnem arhivu, tudi z mnogimi drugimi, skrbno in potrpežljivo zbranimi listinami. Prepričani smo, da se nam bo kmalu posrečilo spraviti nevarnega zločince v past, seveda z uporabo sodobnejših načinov, nego so tisti, h katerim se še vedno zateka kriminalni oddelek naše policije.

V popoldanski izdaji priobčimo nadaljnja odkritja.

Ta članek je napravil globok vtis in obrodil čudne posledice.

Občinstvo je mrzlično čakalo popoldanske izdaje. Pred uredniškimi prostori lista se je bila že zgodaj zbrala velikanska množica brezdelcev, ki so koprnili po »nadaljnjih odkritjih«. Toda razvedeno pričakovanje se jim ni uresničilo. Velika železna vrata sivega poslopja se niso odprla, oknice so ostale spuščene in po ničemer ni bilo moči spoznati, ali v

uredništvu delajo ali ne. Množica je čakala do treh, nato do štirih; šele o polipetih so se vrata odprla, in iz hiše je smuknil vajenec, ki je pričvrstil na zid poslopja majhen razglas. Občinstvo je z nemajhno osuplostjo čitalo:

»Danes ob štirinajstih je dobil »New York Daily Journal« drugo lastništvo. Izhajanje lista se do nadaljnega ustavi. — Čez kakih štirinajst dni se ta odpre tovarna za marmelado.«

Množica je jela godrnjati. Ljudje so izmenjavali najrazličnejša mnenja in domneve, ko je mahoma nekdo glasno zatrdil:

»Prav Wilkins je kupil list.«

Te besede so učinkovale kakor bomba. Množica je s silo vdrla skozi vrata, v diru zahrumela po stopnicah navzgor in se razlila po redakcijskih prostorih. Našla je vse sobe prazne: le tu pa tam si videl kako mizo ali pisalnik, prevržen stol, svežnje starih časnikov, police s knjigami in koše za odpadke.

V zraku je bilo čuti smrad po sežganem papirju. Nekdo je odprl vrata ene izmed peči in našel v nji kupček zoglelenih ostankov; z ostalimi pečmi je bilo enako.

Nastopil je močan oddelek redarjev, ki jim je le s težavo uspelo, da so spravili razburjene ljudi iz hiše.

Od sedemnajstih pa do dvajsetih je kraljevala po hodnikih policijske palače globoka tišina. Vsi so vedeli, kaj se godi: v mali dvorani je bila izredna seja, in ko so se po končanem posvetu vrata odprla, je stopil iz dvorane kapetan Hearn v družbi policijskega ravnatelja in ministra.